

Stöd till de aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar

Stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar

Redovisning av regeringsuppdrag

S 2024/01201 (delvis)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Myndighetens uppdrag	3
Kunskap om målgruppen	3
Ett långsiktigt och strategiskt stöd	3
Utvärdering av nyttan av arbetet	4
Fortsatt behov av insatser och en ökad ambitionsnivå	5
1. Inledning	6
1.1. Myndighetens uppdrag	6
1.2. Bakgrund	6
1.3. Översikt kring nuläge	7
1.4. Kostnader för samhället	9
1.5. Myndighetens arbete	10
2. Unga som varken arbetar eller studerar – en heterogen grupp	11
2.1. En heterogen grupp	11
2.2. Utmaningar på lokal nivå	18
2.3. Framgångsfaktorer	19
3. Myndighetens stöd till lokala aktörer	21
3.1. Kunskapsunderlag – tematisk rapport kring kommuners skillnad i arbete med ungas etablering	21
3.2. Statistik kring ungas etablering	21
3.3. Kommunträffar	22
4. Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer och andra insatser	27
4.1. Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer	27
4.2. Andra insatser	29
5. Resultat	31
5.1. Uppföljning av stöd till lokala aktörer	31
5.2. Uppföljning av stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer	41
6. MUCF:s förslag till fortsatta insatser	43
6.1. Ett långsiktigt uppdrag att stödja lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar samt att verka för förbättrad samordning mellan relevanta aktörer på nationell nivå	43
6.2. Ett uppdrag att fördela statsbidrag till samordnade insatser för unga som varken arbetar eller studerar	45
7. Referenser	47

Förord

Målet för ungdomspolitikerna är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. I den målsättningen är utbildning och arbete en viktig del men det finns 130 000 unga som varken arbetar eller studerar. För en del är det en kortvarig situation medan andra unga som varken arbetar eller studerar riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap med ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för dem själva och deras anhöriga. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden kostar samhället runt 500 000–600 000 kronor på årsbasis per individ i förlorat produktionsvärde och försörjningskostnader. För de unga som varken arbetar eller studerar som har en mer komplex problematik där olika välfärdsinsatser krävs eller kontakter med rättsväsendet sker, blir samhällets kostnader på kort och lång sikt mycket högre.

Det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det innebär att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot studier och arbete och att det finns en fungerande samverkan mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) ser att kommuners arbete gör skillnad men att det finns en variation i stödet till unga vilket påverkar likvärdigheten. Staten i samverkan med kommunerna behöver agera långsiktigt, målinriktat och nyttja den samlade kompetensen i samverkan mellan myndigheter, kommuner och civilsamhälle kring frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar. Denna rapport är en redovisning av hur Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) genomfört de uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2024 som rör unga som varken arbetar eller studerar.

En uppföljning som gjorts av MUCF arbete visar att myndighetens arbete är uppskattat, efterfrågat och att det gett ökad kunskap kring gruppen unga som varken arbetar eller studerar och stärkt samverkan mellan förvaltningar, myndigheter och andra aktörer kring målgruppen. Men mycket arbete kvarstår och mer omfattande resurser behöver investeras utifrån en långsiktig plan för att få ännu bättre effekter.

Växjö 2025-03-31

Stefan Holmgren

Vik. generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2025

Uppdragsansvarig: Charlotte Abelin Hjertström

Kontaktuppgifter MUCF:

Telefon: 010-160 10 00

E-post: info@mucf.se

Webb: www.mucf.se

Sammanfattning

Myndighetens uppdrag

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har sedan 2018 haft i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten har även sedan 2020 ett uppdrag kring myndighetssamordning för nationella aktörer som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. MUCF bidrar till förverkligande av målsättningen för svensk ungdomspolitik att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”. Denna rapport är en redovisning av hur MUCF genomfört de uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2024 som rör unga som varken arbetar eller studerar.

Kunskap om målgruppen

Omkring 130 000 i åldrarna 16–29 i Sverige varken arbetar eller studerar. För en del unga är det en kortvarig situation medan andra unga som varken arbetar eller studerar riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap med stora samhällskostnader, ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga. Unga med psykisk ohälsa är en särskilt sårbar grupp vad gäller etablering på arbetsmarknaden. Ett utanförskap för unga som inte etableras på arbetsmarknaden kan få stora samhällskostnader. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden kostar samhället runt 500 000–600 000 kronor på årsbasis per individ i förlorat produktionsvärde och försörjningskostnader.¹ För de unga som varken arbetar eller studerar som har en mer komplex problematik där olika välfärdsinsatser krävs och eller kontakter med rättsväsendet sker, blir kostnaderna på kort och lång sikt ännu högre. Det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det innebär att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot studier och arbete och en fungerande samverkan mellan aktörer behövs.

Ett långsiktigt och strategiskt stöd

För ett strategiskt och långsiktigt stöd till Sveriges kommuner och andra aktörer som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar, har MUCF spridit kunskapsunderlag, genomfört workshoppar (så kallade kommunträffar) med kommuner och samordningsförbund, tillhandahållit statistik kring unga som varken arbetar eller studerar, arrangerat en kunskapskonferens med aktuell forskning samt utgjort en stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer. Under 2024 hölls sju kommunträffserier och totalt 23 kommuner deltog. Träffarna planerades i samråd med samordningsförbund och aktörerna som ingår i dessa eller direkt med kommuner som efterfrågade stöd från MUCF. Stödet anpassades efter lokala önskemål och förutsättningar. I samordningsförbunden ingår kommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan

¹ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson ”Utanförskap för unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022) sid 64

och regionen. Upplägget gör att kunskap kring lokala förhållande nyttjas och genom deltagande av de olika aktörerna som alla har en viktig roll för att unga skall få arbete eller gå vidare till studier, läggs en grund till fortsatt arbete på lång sikt. Till varje kommunträffserie har MUCF tagit fram kommunspecifik statistik kring unga som varken arbetar eller studerar för att stödja aktörerna på lokal nivå att göra en nulägesanalys. Statistik finns även tillgängligt på myndighetens webbplats. Arbetet med att tillhandahålla statistik förväntas leda till att olika aktörer lättare kan ta fram relevant data som kan ligga till grund för planering och beslut kring unga som varken arbetar eller studerar. Statistiken på myndighetens webbplats går att bryta ned på län och kommun och visar statistiska skillnader för kön, ålder och om personen är inrikes eller utrikes född.

Utvärdering av nyttan av arbetet

I en enkätutvärdering kring hur deltagarna upplevde nyttan av kommunträffarna framkommer att 95 procent fann innehållet mycket användbart eller användbart. 95 procent ansåg också att helhetsintrycket av kommunträffarna var mycket bra eller bra². Vid uppföljningen kan myndigheten se följande positiva resultat i arbetet:

1. Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har fått möjlighet till förbättrad kunskap och/eller blivit bättre rustade i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.
2. Olika grupper av unga som varken arbetar eller studerar har identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå innan och under kommunträffarna.
3. Möjligheter och nödvändiga förutsättningar och strukturer för samverkan har diskuterats och tydliggjorts av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå
4. Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har påbörjat sitt arbete med att konkretisera vad nästa steg är för att bättra stödja unga till studier och etablering

En extern uppföljning av arbetet bekräftar att format och innehåll på kommunträffarna uppskattas och att kommunträffarna har lett till ökad kunskap, engagemang, bättre förståelse för varandras uppdrag samt fördjupad och stärkt samverkan. Ett konkret exempel är framtagande av insatskartor för att underlätta för målgruppen, kommuner och andra aktörer. I uppföljningen framkommer också att kommuner som hade konkreta förväntningar och planer inför kommunträffarna oftare uppnådde sina mål med träffarna.

I myndighetens uppföljning av den nationella stödfunktionen uppgav deltagande myndigheter att arbetet under 2024 gett en större förståelse för olika myndigheters och aktörers roll och ansvar och en breddad syn på det egna uppdraget. De deltagande myndigheter såg att det gav en kunskapshöjning kring målgruppen, informationsutbyte och omvärldsbevakning inom området. Och att den nationella stödfunktionen möjliggör en samordning och kraftsamling, där myndigheterna kan hjälpa varandra, bidra med analytiska perspektiv och att det förenklar dialogen mellan myndigheter.

² Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket bra, 3 har bedömts som bra och 1–2 som mindre bra.

Fortsatt behov av insatser och en ökad ambitionsnivå

I den externa uppföljningen som gjordes kring stöd till lokala aktörer betonades att kommunträffarna bör fortgå och att kommunerna efterfrågade ytterligare stöd bland annat i form av verktyg, mer statistik, hur uppföljning kan göras bättre (uppföljningsmodell) samt fler lärande exempel. MUCF ser behov av fortsatta insatser från myndigheten i att stärka myndighetssamverkan på både lokal och nationell nivå. Tillgängligheten av befintlig kunskap om målgruppen och i synnerhet kunskap om framgångsrika arbetsmetoder behöver öka och MUCF ser att ett viktigt steg i den riktningen vore att utveckla en kompetensplattform. MUCF ser det också som fortsatt viktig med nationell samordning och att det är prioriterat att återföra till samtal på nationell nivå kring de framgångar och utmaningar som pågår på lokal nivå mellan statliga myndigheter och kommunerna.

Myndigheten föreslår att regeringen ger MUCF:

1. Ett långsiktigt uppdrag för stöd till lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar
2. Ett långsiktigt uppdrag för nationell samordning av aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar
3. Ett långsiktigt uppdrag att fungera som nationellt kompetenscentrum för frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar.
4. Ett treårigt uppdrag att fördela statsbidrag till lokala insatser för unga som varken arbetar eller studerar

1. Inledning

Denna rapport är en redovisning av hur MUCF har genomfört de uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2024 som rör unga som varken arbetar eller studerar. Rapporten ger inledningsvis en bakgrund till uppdraget. Därefter följer en översiktlig bild av nuläget, utmaningar och framgångsfaktorer. Rapporten redogör för myndighetens aktiviteter och avslutas med resultat samt förslag på fortsatta insatser.

1.1. Myndighetens uppdrag

Enligt 2024 års regleringsbrev till MUCF ska myndigheten:³

- Stödja de aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar.
- Vara samordnande i den nationella stödfunktionen och i detta uppdrag inhämta kunskaper och erfarenheter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Statens skolverk. Uppdraget ska genomföras i nära dialog med Sveriges Kommuner och Regioner.

1.2. Bakgrund

I slutbetänkandet av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (2018) konstateras att de insatser som görs för att fler unga ska etableras på arbetsmarknaden präglas av bristande samordning och en otydlig ansvarsfördelning. Utredningen lyfter fram behovet av att stödja de aktörer som möter unga som varken arbetar eller studerar.⁴ Mot denna bakgrund fick MUCF i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten har sedan 2020 även ett uppdrag kring myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. MUCF bidrar till förverkligande av målsättningen för svensk ungdomspolitik att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”.⁵ Arbetet utgår från ett ungdoms-, ickediskriminerings-, jämställdhets-, barnrätts- och funktionshinderperspektiv.

MUCF definierar unga som varken arbetar eller studerar som unga i åldrarna 16–29 år som är folkbokförda i Sverige och som under ett kalenderår:

- Inte haft arbetsinkomster över ett prisbasbelopp (57 300 kr 2024)
- Inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerade eller studerat vid SFI mer än 60 timmar

³ Socialdepartementet, Regeringsbeslut 2024-06-20 ”Ändring av regleringsbrev för 2024 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor”.

⁴ SOU 2018:11 ”Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar”

⁵ Prop. 2013/14:191 ”Med fokus på unga - en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande”

1.3. Översikt kring nuläge

Under 2022 befann sig 131 780 unga i en situation där de varken arbetade eller studerade.⁶ Det är betydligt vanligare att varken arbeta eller studera i åldersgruppen 25–29 år än i de yngre åldersgrupperna.⁷ Det är också vanligare bland unga som är utrikes födda jämfört med unga som är inrikes födda. Utrikes födda kvinnor är den grupp med högst andel unga som varken arbetar eller studerar. Vidare är det vanligare att vara utanför arbete eller studier bland unga som saknar fullständig gymnasieexamen, har funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar, har psykisk ohälsa eller blir föräldrar i ung ålder.⁸

MUCF studie visar att den genomsnittliga andelen unga som varken arbetar eller studerar skiljer sig till viss del åt mellan kommuner. I den kommun med högst andel var det 16,7 procent unga som varken arbetade eller studerade jämfört med 4,8 procent i den kommun med lägst andel år 2021. MUCFs rapport visade samtidigt att det i majoriteten av kommunerna var förhållandevis små skillnader. I hälften av kommunerna var det ett spann på 7,2 till 9,4 procent av kommunens unga som varken arbetar eller studerar. Det fanns en del kommuner där andelen unga utan arbete eller studier var varaktigt låg eller hög jämfört med andra kommuner.⁹ Kommuners strukturella förutsättningar, som demografisk sammansättning och lokala arbetsmarknadsförutsättningar, spelar en betydande roll för hur hög andel kommunen har av unga som varken arbetar eller studerar. En del av variationen mellan kommuner kunde dock inte förklaras av strukturella förutsättningar vilket talade för att det finns andra faktorer som förklarar skillnader mellan kommuner. Undersökningen visade att det fanns brister i likvärdighet vad gäller vilket stöd de unga får beroende på vilken kommun de bor i. Stödet var mer utbyggt i vissa kommuner.¹⁰

⁶ Sammanställning och publicering av statistik kring unga som varken arbetar eller studerar sker med cirka 1,5 års tidsfördröjning. Det beror på att statistik för inkomster och utbildning sammanställs med viss fördröjning.

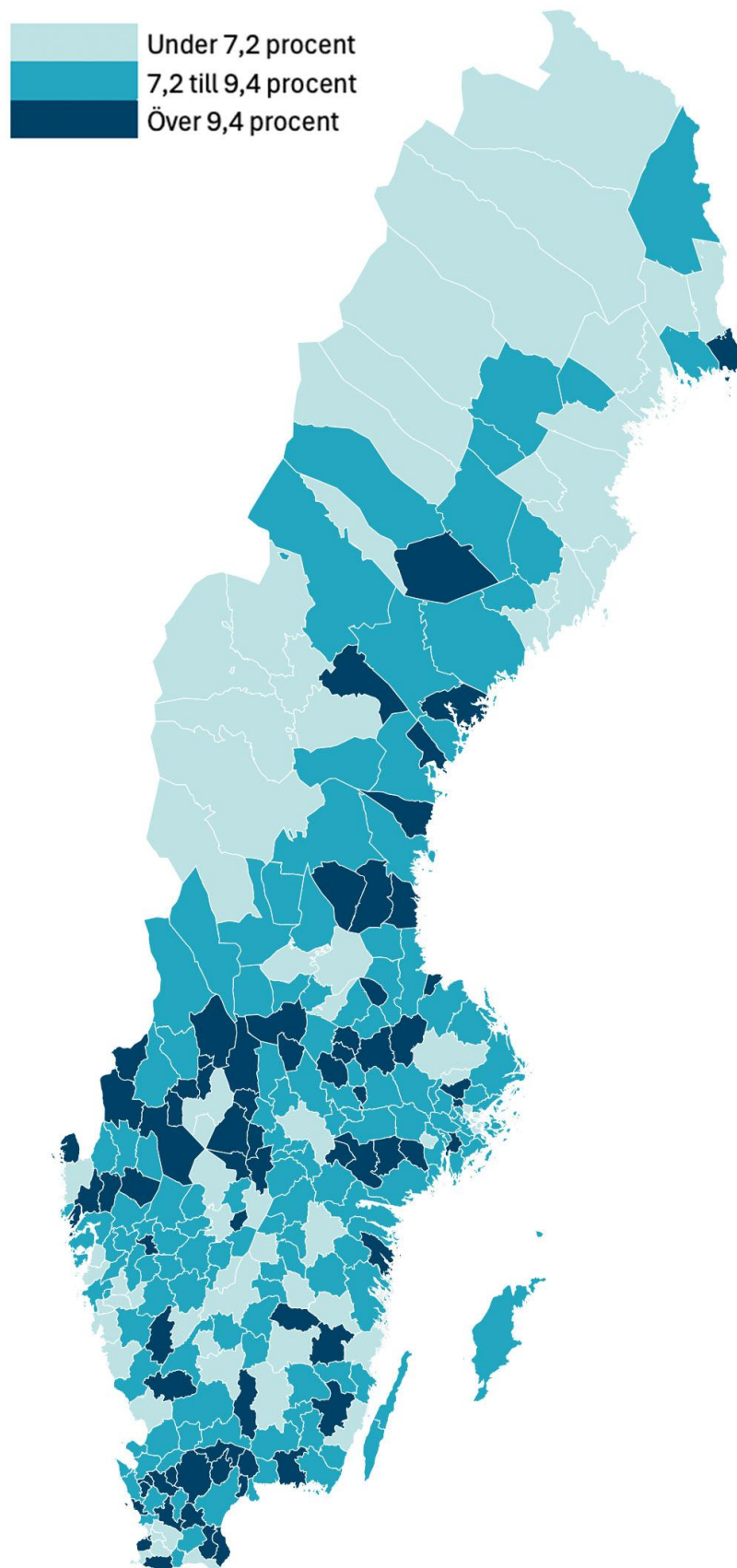
⁷ MUCF ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 10–23

⁸ MUCF ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 25

⁹ MUCF ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 37

¹⁰ MUCF ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 10–13

Figur 1. Geografisk fördelning av andel unga som varken arbetar eller studerar

1.4. Kostnader för samhället

Samhällets prioriteringar vad gäller främjande och förebyggande insatser har en betydelse för ungas levnadsvillkor och framtida etablering på arbetsmarknaden. Socioekonomiska analyser av värdet när det gäller främjande och förebyggande insatser visar att investeringar som riktas mot unga som riskerar eller befinner sig utanförskap har potential att bespara samhället stora kostnader och motverka lidande för personer som drabbas.¹¹ Vid beräkningar av kostnader för utanförskap kan, beroende på individens livssituation, följande kostnadsposter identifieras: produktionsförluster, skatteförluster, välfärdsinsatser och försörjningskostnader.^{12 13}

MUCF genomförde en studie 2020 som följde 70 000 ungas etableringsprocess från år 2004 fram till dess att de var 29 år. Studien visade att var tionde ung person var utanför både arbete och studier någon gång i sin ungdom. Medan denna tid är en kortvarig och tillfällig situation för en del riskerar andra att hamna i ett fortsatt utanförskap. Studien visade att för den yngre åldersgruppen som följdes (som år 2004 var 16–19 år) var varannan person utanför arbete eller studier i över ett decennium och var i genomsnitt utan arbete eller studier i sex år fram till 29 års ålder. För den äldre åldersgruppen som följdes i studien (som år 2004 var 20–24 år) så stod var tredje person utanför arbete eller studier nio år senare och var under den tiden i genomsnitt utan arbete i tre år fram till att de var 29 år. Studien visade vidare att strax över en av fyra av samtliga ungdomar som varken arbetade eller studerade var utan arbete eller studier under lång tid, mellan fem och elva år. De bakgrundsfaktorer kopplat till individen som hade allra störst påverkan på att situationen varade under lång tid var att ha en funktionsnedsättning eller sjukdom som medförde nedsatt arbetsförmåga eller psykisk ohälsa.¹⁴

En socioekonomisk studie kring utanförskapets effekter och kostnader (E. Nilsson Lundmark och I. Nilsson) visar att ett utanförskap, både ett kortvarigt och av längre karaktär, för unga som inte etablerar sig på arbetsmarknaden kan få stora samhällskostnader som belastar olika aktörer. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden utan följdkomplikationer kostar samhället uppskattningsvis runt 500 000–600 000 kronor på årsbasis.¹⁵ I kostnaden ingår förlorat produktionsvärde (BNP förlust) och de försörjningskostnader som uppstår för den enskilde i form av a-kassa, sjukpenning¹⁶ eller försörjningsstöd. Unga som av olika skäl inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden i enlighet med sin egentliga förmåga riskerar att få reducerad lön, lägre intjänad pension och lägre konsumtionsstandard. Även där innebär det samhällsekonomiska kostnader som utgörs av framför allt produktionsförluster (det vill säga värdet av den unges arbete).¹⁷ För de unga som varken arbetar eller studerar som har en mer komplex problematik som kräver olika välfärdsinsatser och/eller kontakter med rättsväsendet, blir kostnaderna på kort och lång sikt ännu högre. Perioder av psykisk ohälsa och arbetslöshet kan på lång sikt kosta samhället omkring 8,9 miljoner kronor per individ.¹⁸

¹¹ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson "Utanförskap för unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga" (2022) sid 7.

¹² Ingvar Nilsson i samarbete med Skandia Idéer för livet, "Sociala investeringar kring barn och unga" (2012) sid 23

¹³ MUCF, "Ett långvarigt utanförskap- olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar" (2020) sid. 85

¹⁴ MUCF, "Ett långvarigt utanförskap- olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar" (2020) sid 8–9.

¹⁵ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson "Utanförskap för unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga" (2022) sid 64.

¹⁶ Eller aktivitetsersättning/ sjukersättning

¹⁷ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson "Utanförskap för unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga" (2022) sid 69

¹⁸ För mer information om kalkylmodellen se sid 67, 79, 83–89 i Ett långvarigt utanförskap – olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar" (2020)

Genom socioekonomiska kalkyler går det vidare att skatta att för ett livslångt utanförskap med vårdkrävande psykisk ohälsa eller ett utvecklat missbruk, kan kostnaden för samhället uppgå till mellan 10 miljoner till mer än 30 miljoner. Studien visar att kostnader för ett utanförskap ofta blir mycket höga och varierar kraftigt beroende på vilken form av utanförskap som avses. Beroende på utanförskapets omfattning, svårighet och varaktighet blir vidare olika aktörer i olika hög grad belastade av kostnader.¹⁹ Genom att skatta värdet av produktionsförluster, synliggörs vad samhället förlorar på att unga inte kommer ut på arbetsmarknaden och vikten av att förkorta tiden att komma i etablering.

1.5. Myndighetens arbete

För att stödja de aktörer som arbetar för att fler unga etableras i arbets- och samhällslivet och utveckla arbetet lokalt, erbjuder MUCF kommunträffar. Omkring 100 kommuner har tagit del av kommunträffar sedan 2019.²⁰ Vidare arbetar MUCF med myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Detta sker i dialog med Sveriges kommuner och regioner (SKR). Syftet med stödfunktionen är att delge varandra kunskap om respektive verksamheter samt att utbyta erfarenheter och att föra frågor mellan den lokala och nationella nivån.

Myndigheten har som ett led i arbetet med att bygga upp kompetens tagit fram en rad rapporter om unga som varken arbetar eller studerar. Rapporterna synliggör statistik och visar hur olika bakgrundsfaktorer påverkar sannolikheten att unga hamnar i en situation där de varken arbetar eller studerar, synliggör systemhinder och strukturella utmaningar. Särskilt fokus har legat på att identifiera och synliggöra sårbara grupper som särskilt riskerar att hamna långt ifrån arbete och studier.

MUCF har bidragit till ett utvecklingsarbete och stärkt samverkan på lokal- och nationell nivå. Viktiga samhällsfrågor som rör ungas levnadsvillkor har lyfts genom att MUCF förmedlat information om rådande situation, utmaningar och möjliga framgångsfaktorer. MUCF spelar en viktig roll i att bidra till att skapa samverkansprocesser som ger värde för alla parter och bidrar till att förkorta tiden för unga som varken arbetar eller studerar och som förebygger att unga står utanför studier eller arbete.

Sammanfattningsvis ser MUCF att de unga som faller inom gruppen unga som varken arbetar eller studerar är en värdefull resurs för samhället, men ser att samhället inte tillfullo nyttjar den potential som finns och att likvärdighet i landet brister vad gäller tillgång till stöd. Det gör att ett målinriktat arbete för att stärka samverkan och utveckla kunskap och kompetens hos personer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar är fortsatt viktigt. Samhällets investeringar i syfte att få unga i studier eller arbete, blir snabbt samhällsekonomiskt lönsamt och är viktigt för att minska ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga. MUCF har en lång erfarenhet av att arbeta med frågan kring ungas etablering, kompetens kring ungas levnadsvillkor, kunskap kring civilsamhället och vana vid myndighetssamordning. Myndighetens arbete bidrar positivt till att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.

¹⁹ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap – olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar” (2020) sid. 65–67.

²⁰ 95 olika kommuner har deltagit. Totalt 107 kommuntillfällen då vissa kommuner har ingått i fler än en kommunträffserie.

2. Unga som varken arbetar eller studerar – en heterogen grupp

2.1. En heterogen grupp

Under 2022 var det 131 780 unga i åldrarna 16–29 som varken arbetade eller studerade varav 59 909 kvinnor och 71 871 män. Gruppen unga som varken arbetar eller studerar är heterogen vilket innebär att det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det innebär också att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot etablering på arbetsmarknaden. Störst andel unga som varken arbetar eller studerar år 2022 befann sig i okänd aktivitet, (drygt 53 000 personer) vilket ökat något sedan 2021. En del av dessa är resursstarka ungdomar medan andra unga är marginaliserade utan myndighetskontakter. Av de resursstarka ungdomarna kan exempelvis unga som befinner sig utomlands för att resa ingå medan de ungdomar utan myndighetskontakter kan inrymma unga med hälsoproblem och som försörjer sig utanför systemen.²¹ Den näst största undergruppen utgörs av unga arbetslösa (drygt 34 000 personer) som får ersättning för statliga arbetsmarknadsåtgärder som Arbetsförmedlingen ansvarar för. Andra unga har funktionsnedsättning eller långvariga sjukdomar och får sjuk- eller aktivitetsersättning (knappt 31 000 personer). Ytterligare en grupp unga som varken arbetar eller studerar är unga som är föräldralediga på garantinivå, omkring 11 000 unga. Det visar att de har haft svag arbetsmarknadsanknytning innan de fick barn eftersom de inte varit berättigade till en högre ersättningsnivå.²² Andelen unga utanför arbete och studier är högre i åldersspannet 25–29 år.

²¹ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap- olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar” (2020), Fokus 2023-Olika villkor för etablering (2023).

²² MUCF, ”Fokus 2023 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 22–27 samt bearbetning av SCB data för 2022.

Figur 2. Försörjningskällor för unga som varken arbetar eller studerar år 2022 i antal personer.

Ett antal faktorer påverkar om en ung person hamnar utanför arbete och studier samt hur långvarig situationen blir. Dessa faktorer återfinns på både individnivå och på samhällsnivå. Eftersom de samvarierar kan de vara svåra att separera. Tidigare studier, som bygger på registerdata från Statistiska Centralbyrån (SCB), har visat att det är vanligare att unga är utan arbete eller studier ifall de²³

- Saknar fullständig gymnasieexamen
- Har psykisk ohälsa
- Har utländsk bakgrund
- Har funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar
- Blir förälder i ung ålder

I Arbetsförmedlingens analys av vilka som har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden känns mönstret igen. Arbetsförmedlingen konstaterar bland annat att personer som saknar gymnasial utbildning, är födda utanför Europa eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i genomsnitt har längre tid i arbetslöshet.²⁴

²³ MUCF, ”Ett långvarigt utanförskap” (2020) sid 13, ”Fokus 2023-Olika villkor för etablering” (2023) sid. 25

²⁴ Arbetsförmedlingen, ”Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2024. Utveckling på arbetsmarknaden 2025–2026. Sid 27–28

Att unga kan arbeta och försörja sig och att de har möjlighet att skaffa ett eget boende är viktiga förutsättningar för ungas självständighet. Andelen öppet arbetslösa ungdomar i åldern 16–24 minskade lite till 7,2 procent under 2023 från 7,9 procent under 2022. Det finns en skillnad mellan inrikes och utrikesfödda där andelen är betydligt högre bland utrikes födda unga. Andelen unga arbetslösa är även högre bland killar än bland tjejer. Analys av data visar att mediantiden i arbetslöshet bland unga ökade under pandemin. Mediantiden minskade under 2023 men ligger fortsatt högre jämfört med 2020. Mediantiden i arbetslöshet är längre för utrikes födda jämfört med inrikes födda unga.²⁵

En studie av IFAU visar sammantaget att det finns stöd i forskningen för att unga som avslutar sin utbildning i samband med lågkonjunktur påverkas negativt och att effekterna kan bestå upp till 10 år eller mer efter examen.²⁶

2.1.1. Unga utan gymnasieexamen

En av de starkaste skyddsfaktorerna för att få god psykisk hälsa och goda livsmöjligheter i framtiden är att uppnå behörighet till gymnasieskolan och att fullfölja gymnasieutbildningen. Svårigheter i skolan med svaga utbildningsresultat ökar risken för psykisk ohälsa och suicid.²⁷ De unga som saknar gymnasieutbildning är överrepresenterade bland arbetslösa, personer beroende av ekonomiskt bistånd och personer med sjukersättning. Det råder ett ömsesidigt samband mellan skolprestationer och psykisk hälsa.²⁸ Enligt skollagen har skolan ett kompensatoriskt uppdrag, där särskild hänsyn ska tas till elevers olika behov och förutsättningar. Det innebär att skolan ska sträva efter att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen.²⁹ Ett hälsofrämjande och förebyggande arbete med tidiga och samordnade insatser är viktigt. Enligt Socialstyrelsen och Skolverket kan tillgång till tidiga insatser på individnivå förebygga fysisk och psykisk ohälsa, arbetslöshet, missbruk och kriminalitet.³⁰

Statistik från Ung idag visar att andelen behöriga tjejer till yrkesprogram på gymnasieskolan var 85,8 procent jämfört med 84,6 procent för killar år 2023, det vill säga omkring en procentenhets skillnad.

Tabell 1. Andel elever som avslutat grundskolans årskurs 9 som var behöriga till yrkesprogram på gymnasieskolan, läsåren 2012/13 - 2022/23. Procent.

Riket	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Killar	86,2	86,3	85,5	83,9	79	79,2	82,3	82,9	84,3	85,3	84,2	84,6
Tjejer	88,9	89	88,3	87,3	87,7	86,4	86,7	85,8	87	87,2	85,8	85,8

Källa: Ung idag.se

²⁵ MUCF Ung idag 2024:1 ”En sammanfattande bild av ungas levnadsvillkor i Sverige” sid 22

²⁶ IFAU 2021:8 ”Arbetsmarknadseffekter av konjunkturedgångar” sid 16

²⁷ Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. ”Underlag till nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Slutredovisning av regeringsuppdrag 2023” sid 43.

²⁸ MUCF. ”Nationell stödfunktion för unga som varken arbetar eller studerar” (2022) sid 15.

²⁹ Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 § 2 stycket

³⁰ Socialstyrelsen och Skolverket. ”TSI-boken Stöd i arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga.” (2023) sid 5.

Statistik från Ung idag visar att under perioden 2012 till 2023 var det en betydligt större andel bland inrikes födda elever än elever födda utrikes som var behöriga till yrkesprogram på gymnasiet. Skillnaden mellan grupperna ökade mellan år 2014 och 2016, men har sedan dess åter minskat. Våren 2023 var totala andelen behöriga 88,6 procent bland samtliga inrikes födda elever och 66,3 procent bland utrikes födda elever.

Tabell 2. Andel elever som avslutat grundskolans årskurs 9 som var behöriga till yrkesprogram på gymnasieskolan, läsåren 2012/13 – 2022/23. Procent.

Riket	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Samtliga, Unga, inrikesfödd	90,2	90,5	90	90,2	91,2	90	90,3	89,3	90,1	90,2	88,7	88,6
Samtliga, Unga, utrikesfödd	62,8	63,8	63,2	56,9	46,2	48,6	54,9	57	61,2	64,9	64,6	66,3

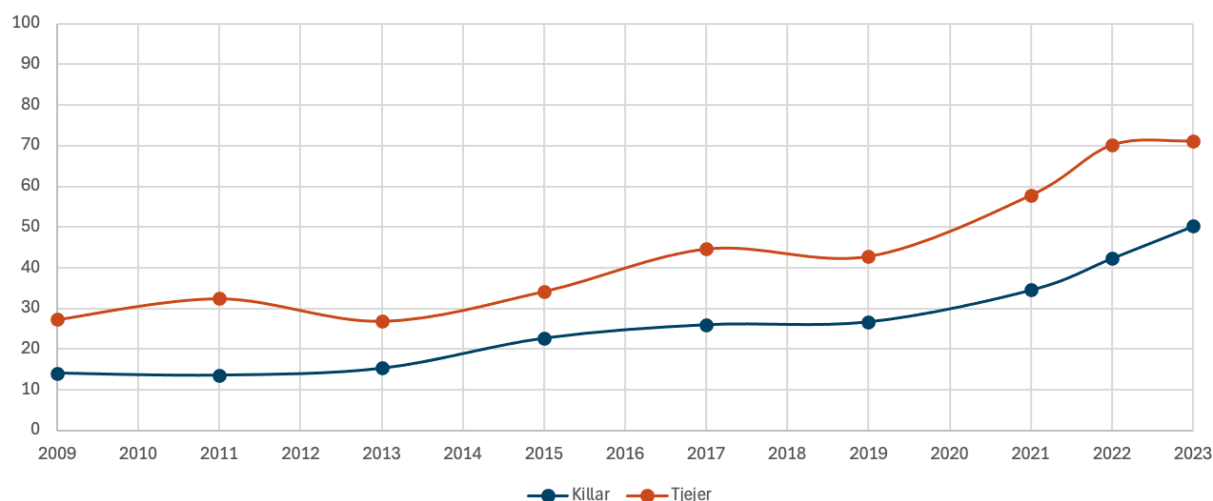
Källa: Ung idag.se

2.1.2. Psykisk ohälsa

Unga med psykisk ohälsa är en särskilt sårbar grupp vad gäller etablering på arbetsmarknaden. En långtidsstudie av MUCF kring utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar visar att unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, är överrepresenterade bland de unga som under lång tid befinner sig i en situation utan arbete eller studier.³¹ Under 2023 genomförde Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) en stor kartläggning kring ungas psykiska hälsa. Rapporten har ett fokus på ungas egna röster och erfarenheter kring psykisk hälsa och ohälsa och vad de ser påverkar hälsan och dåligt mående samt deras förslag kring möjliga utvecklingsområden från samhällets sida. De unga lyfter särskilt de många krav och höga förväntningar som unga måste leva upp till idag. I studien betonas att bra relationer och sociala sammanhang stärker ungas psykiska hälsa men att problem kring ungas hälsa behöver lösas på samhällsnivå. Statistik från Ung idag visar också att en hög andel unga i åldrarna 16–24 år uppger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest och andelen har ökat väsentligt sedan 2013. Det är en högre andel unga tjejer än killar som uppger att de besvärar av har psykiska symptom, 71 respektive 50 procent.

³¹ MUCF, ”Ett långvarigt utanförskap” (2020) sid 20, 29.

Figur 3. Psykiska symptom i åldrarna 16–24 år i procent

Källa: Ung idag

2.1.3. Unga utrikes födda

Data vad gäller utrikes födda visar att andelen som varken arbetar eller studerar är betydligt större bland utrikes födda i åldrarna 16–24 år än bland inrikes födda. År 2022 var andelen 9,9 respektive 4,3 procent. Andelen som varken arbetar eller studerar har dock minskat något bland utrikesfödda över tid. År 2010 var det 17,2 procent bland gruppen utrikesfödda i åldrarna 16–24 som varken arbetade eller studerade jämfört med 9,9 procent år 2022.³²

Tabell 3. Unga i åldrarna 16–24 år som varken arbetar eller studerar inrikes och utrikes född, procent

Riket	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Samtliga, Unga, inrikesfödd	6,3	5,8	6,2	6,3	6,2	6	5,6	5,2	5	5,1	5,2	4,6	4,3
Samtliga, Unga, utrikesfödd	17,2	16,3	16,4	15,6	15,2	14,1	15,5	12,4	11,8	10,3	10,1	9,9	9,9

Källa: Ung idag.se

³² Källa: Ung idag

Som tabellen nedanför visar, var det år 2022 en större andel tjejer än killar bland utrikes födda unga i åldrarna 16–24 år som varken arbetade eller studerade år, 10,2 respektive 9,7 procent. Bland inrikes födda unga var det en större andel killar än tjejer som varken arbetade eller studerade, 5 respektive 3,6 procent.³³

Tabell 4. Andelen kvinnor och män som varken arbetar eller studerar i åldern 16–24 år, inrikes och utrikesfödd, procent

Riket	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Killar, Inrikesfödd	6,6	6	6,6	6,7	6,6	6,5	6,1	5,7	5,5	5,7	6	5,4	5
Tjejer, Inrikesfödd	5,9	5,6	5,8	5,9	5,7	5,5	5	4,8	4,5	4,4	4,3	3,8	3,6
Killar, Utrikesfödd	15,9	14,8	14,7	14	14	12,9	15	11,1	11,3	9,3	9,5	9,6	9,7
Tjejer, Utrikesfödd	18,5	17,7	18,2	17,3	16,6	15,5	16,1	14,1	12,5	11,7	10,9	10,2	10,2

Källa: Ung idag.se

Som framgår från tabellen nedan är andel unga som varken arbetar eller studerar högre i åldersgruppen 25–29 år än för gruppen 16–24 år. Högst andel unga utanför arbete och studier är utrikesfödda kvinnor i åldrarna 25–29 år där siffran ligger på 20,9 procent.

Tabell 5. Antal och andel unga som varken arbetar eller studerar 2022 i åldrarna 16–29 år

Riket	16–24 år, Antal	16–24 år, Andel	25–29 år, Antal	25–29 år, Andel
Kvinnor Inrikesfödd	14 660	3,6%	17 774	7,4%
Kvinnor Utrikesfödd	10 143	10,3	17 332	20,9
Män Inrikesfödd	21 705	5,0%	22 288	8,8%
Män Utrikesfödd	12 008	9,7%	15 870	17,8%

Källa: MUCF statistik

³³Källa: Ung idag. Notera att För åren 2015–2022 är gränspendlare till Norge, Finland och Danmark borträknade. Gränspendlare är personer som är folkbokförda i Sverige, men som arbetar i ett land som gränsar till Sverige. För åren 2010–2014 är enbart gränspendlare till Norge och Danmark borträknade. Det innebär att de kommuner som har många gränspendlare till Finland inte har fullt ut jämförbara siffror över hela tidsperioden.

2.1.4. Unga med funktionsnedsättningar

Unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har sämre arbetsmarknads- och utbildningsutfall i jämförelse med den övriga befolkningen.³⁴ En studie som Forte publicerade 2020³⁵ visar att bland unga i åldern 20–25 som varken arbetar eller studerar har nästan var tredje en funktionsnedsättning. I studien framkommer att dessa unga är kvar betydligt längre tid utan arbete och studier i jämförelse med andra.

2.1.5. Förälder i ung ålder

I MUCF studie från 2020 kring hur olika bakgrundsfaktorer påverkar sannolikheten att unga är utan arbete eller studier, så framkommer att de faktorer som har störst påverkan på att kvinnor är återkommande utan arbete eller studier är att ha barn och att ha aktivitetsersättning. MUCF studie har även indikerat att föräldraskap påverkar unga kvinnor och män på olika sätt. Studien visade att det är vanligare bland kvinnor med barn än bland män med barn att vara utan arbete eller studier men att för kvinnor är det fler kvinnor med barn än män med barn som är kortare tid utan sysselsättning.³⁶ Det finns ett behov av att ytterligare ta fram och sammanställa kunskap om stödbehov och effektiva insatser, metoder och arbetssätt för att framför allt få fler unga utrikesfödda kvinnor i åldrarna 25–29 i etablering. Målsättningen är att öka möjligheterna för unga kvinnor som blivit förälder i ung ålder att återgå till utbildning eller arbete samt att unga inte ska hamna i en situation där de långvarigt står utanför både arbete och studier. Det är en väsentligt högre andel kvinnor än män som är föräldralediga på garantinivå av andelen unga som varken arbetar eller studerar vilket tabellen nedan visar.

Tabell 6. Andel unga som varken arbetar eller studerar som är föräldraledig på garantinivå (2022)

Riket	16–24 år, Antal	16–24 år, Andel	25–29 år, Antal	25–29 år, Andel
Kvinnor	3 161	12,7%	7 666	21,8%
Män	105	0,3%	449	1,2%

³⁴ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap” (2020) Sid 29.

³⁵ Forte 2020: Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt. Sid 23

³⁶ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap” (2020). Sid 9–13, 30

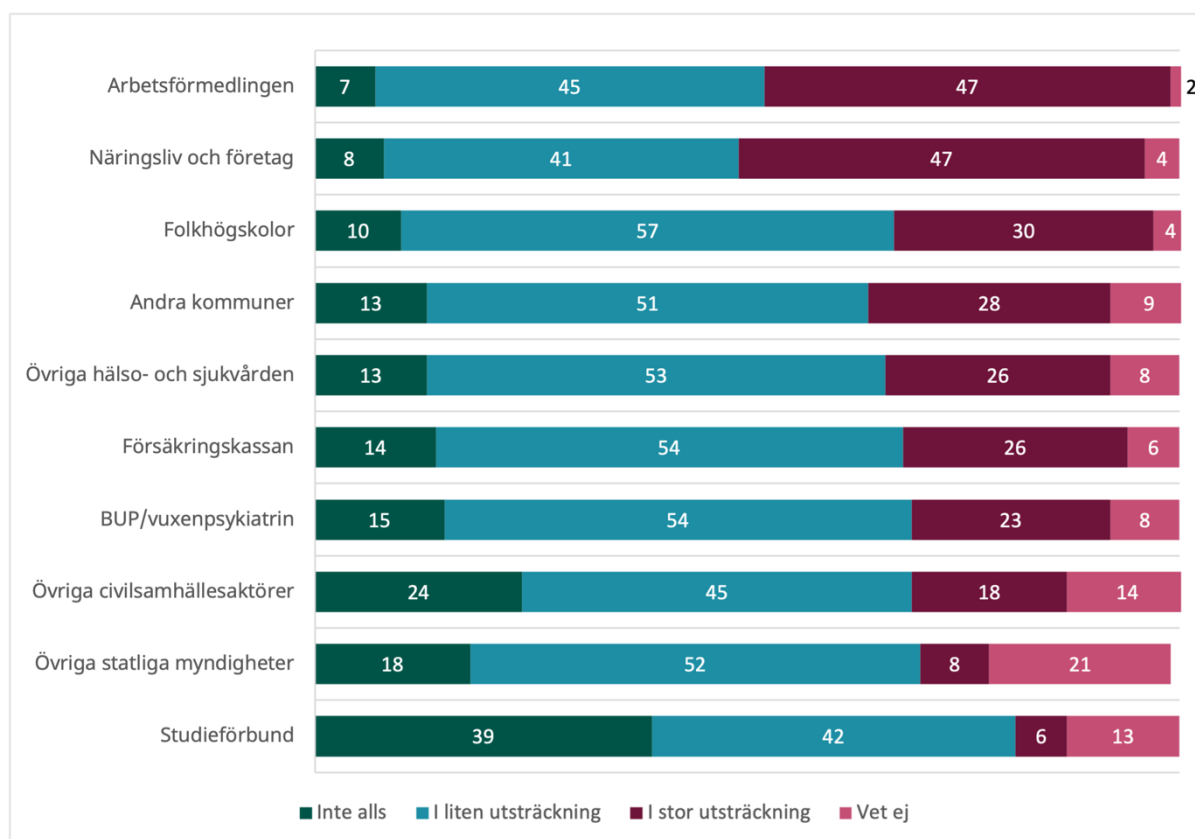
2.2. Utmaningar på lokal nivå

MUCF:s fokusrapport pekar på flera utmaningar på lokal nivå i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Flera kommuner anger att de har svårt att nå ut till de unga som verksamheten är till för och andra unga är svåra att motivera att ta del av insatser. Det kan också vara utmanande att erbjuda aktiviteter som känns meningsfulla. Kommuner ser att det är svårt att skapa varaktighet i verksamheter och projekt som finansieras med extern finansiering. Det är en utmaning att implementera arbetet i den ordinarie verksamhetsstrukturen när den externa finansieringen upphör.

En god samverkan mellan aktörer i arbetet med unga utan arbete eller studier är viktigt men undersökningen visar att det finns utmaningar i att få till stånd en väl fungerande samverkan.

Det handlar om att hitta kontaktvägar in i andra aktörers organisationer samt att hitta personer som har möjlighet att delta i olika former av samverkan. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har minskat sin lokala närvaro efter att de genomfört organisationsförändringar vilket kommuner uttrycker försvårar samverkan.³⁷

Figur 4. I vilken utsträckning kommuner samverkar om unga som varken arbetar eller studerar med olika aktörer, 2023. Procent.

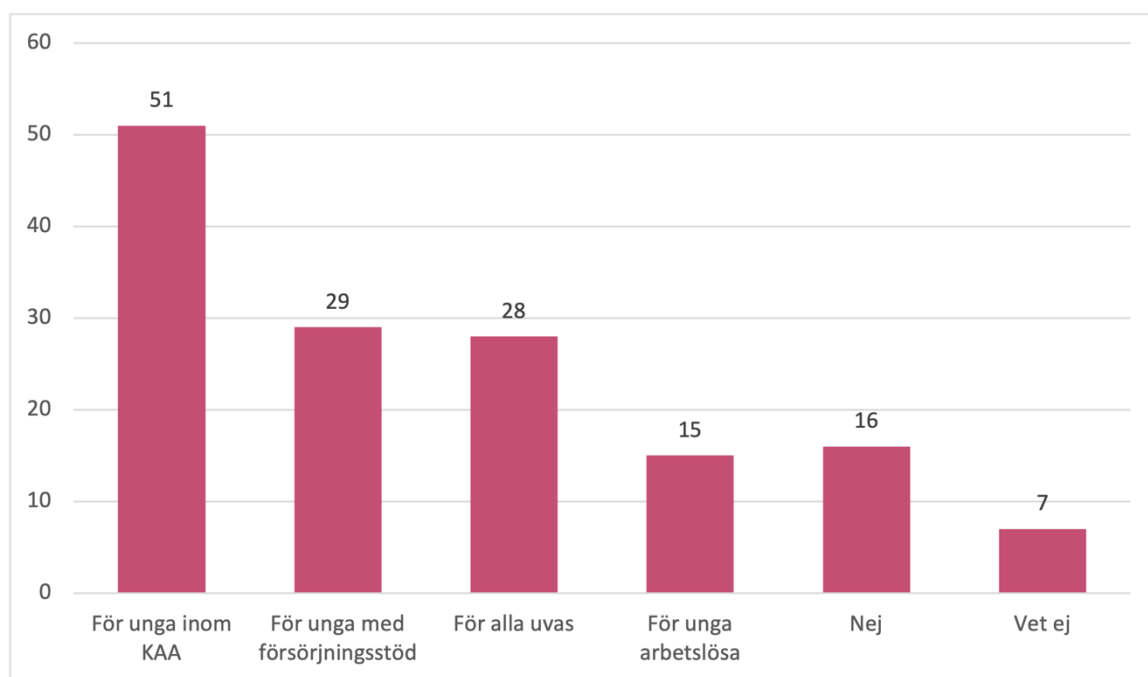
Källa: Fokus 23. MUCF:s enkät till kommuner om unga som varken arbetar eller studerar (2023)

³⁷ MUCF. "Ett långvarigt utanförskap" (2020). Sid 30

2.3. Framgångsfaktorer

I MUCF: rapport Fokus 23 identifieras framgångsfaktorer för att minska antalet unga som varken arbetar eller studerar. Det handlar om arbete på både organisationsnivå och individnivå och att det finns insatser och verksamheter som stödjer den unge till studier och arbete. Politiskt beslutade målsättningar för hela målgruppen är en sådan framgångsfaktor på organisationsnivå. Gemensamt formulerade mål gör det lättare att arbeta tillsammans eftersom alla strävar åt samma håll. Vidare ger det verksamheterna en riktning och gör det möjligt att mäta resultat. Det är viktigt att verksamheter och arbetssätt baseras på kunskap om målgruppen. Arbetet behöver vara evidensbaserat och det behövs mer forskning kring exempelvis effektiva insatser riktade till målgruppen. I arbetet med den unge som står utanför arbete och studier så är relationsskapandet viktigt och att utgå från individens intressen, behov, förutsättningar, styrkor och förmågor.³⁸

Figur 5. Andel kommuner med politiskt beslutade målsättningar för olika grupper av unga som varken arbetar eller studerar, 2023. Procent.

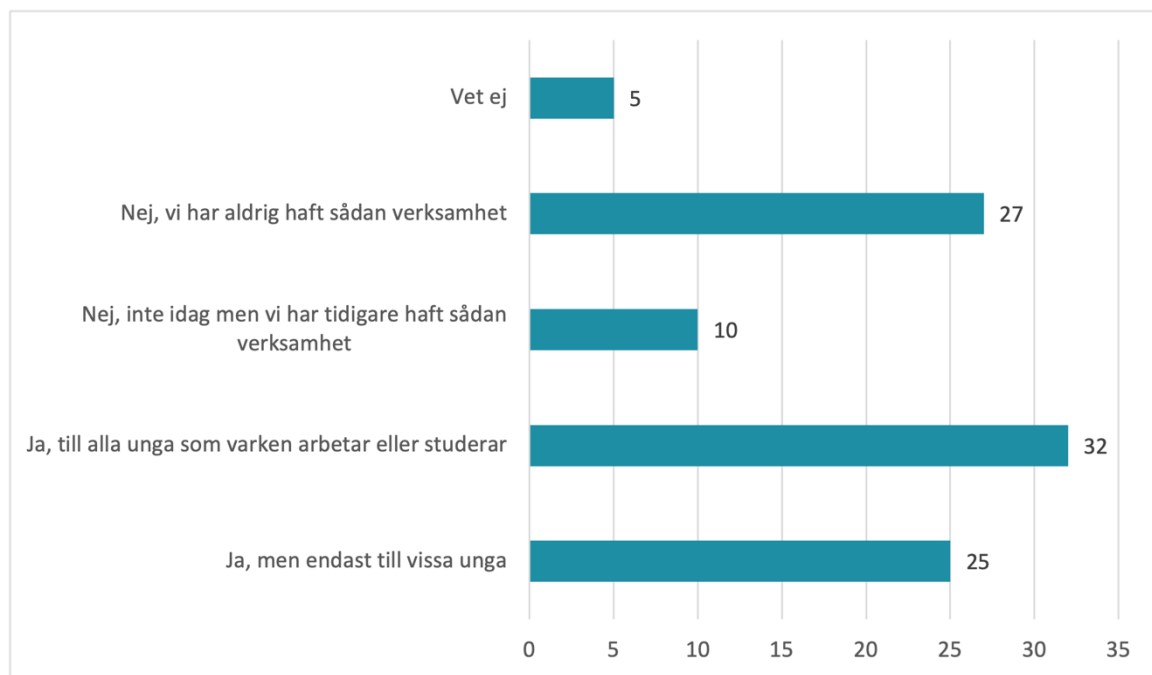

Källa: MUCF:s enkät till kommuner om unga som varken arbetar eller studerar 2023

Myndighetssamordning på lokal nivå ger effektivare stöd till de unga som varken arbetar eller studerar som behöver insatser från flera aktörer. MUCF rapport visar att kommuner som har så kallad ”en väg in-verksamhet” där unga får tillgång till samordnat stöd från ett team med representanter från olika verksamheter har en lägre andel unga som står utanför arbete och studier.

³⁸ MUCF. ”Fokus 2023 Olika villkor för etablering” (2023) Sid 111.

Figur 6. Förekomst av en väg in-verksamhet, 2023. Procent.

Källa: MUCF:s enkät till kommuner om unga som varken arbetar eller studerar (2023)

3. Myndighetens stöd till lokala aktörer

3.1. Kunskapsunderlag – tematisk rapport kring kommuners skillnad i arbete med ungas etablering

För ett strategiskt och långsiktigt stöd till Sveriges kommuner och andra aktörer som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar, tog MUCF fram en tematisk rapport, ”Olika villkor för etablering – Fokus 23” som släpptes i november 2023. Rapportens analys bygger på registerdata från SCB, en enkätundersökning där 191 kommuner har deltagit samt djupintervjuer med ett urval av kommuner. Rapporten ger en beskrivning av gruppen unga som varken arbetar eller studerar, analyserar statistik vad gäller lokala skillnader mellan kommuner samt lokala framgångsfaktorer och erfarenheter.

Under 2024 har arbetet pågått med att ta tillvara och sprida kunskapen från rapporten kring ungas etablering. Den har utgjort ett värdefullt kunskapsunderlag för arbetet med att konkret stödja lokala aktörer att ta fram strategier, strukturer för samverkan och handlingsplaner utifrån kända framgångsfaktorer för att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar. Diskussion kring utmaningar och lokala framgångsfaktorer som identifierats i rapporten har ingått i samtliga kommunträffar som MUCF arrangerat under året inom ramen för arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

3.2. Statistik kring ungas etablering

För att underlätta för olika aktörer på lokal och nationell nivå, tar MUCF fram statistik över unga som varken arbetar eller studerar och visar statistiska skillnader för kön, ålder och om personen är inrikes eller utrikes född. Myndigheten tillgängliggör statistiken på webbplatserna www.mucf.se och www.ungidag.se där det också går att bryta ner statistiken på län och kommun. Arbetet med att tillhandahålla statistik förväntas leda till att olika aktörer lättare kan ta fram relevant data som kan ligga till grund för planering och beslut kring målgruppen. Under året har webbplatsen utvecklats för en bättre användarvänlighet. Myndigheten planerar att ytterligare följa upp kommuners önskan kring funktionalitet och databehov kring unga som varken arbetar eller studerar.

3.3. Kommunträffar

3.3.1. Syfte och upplägg

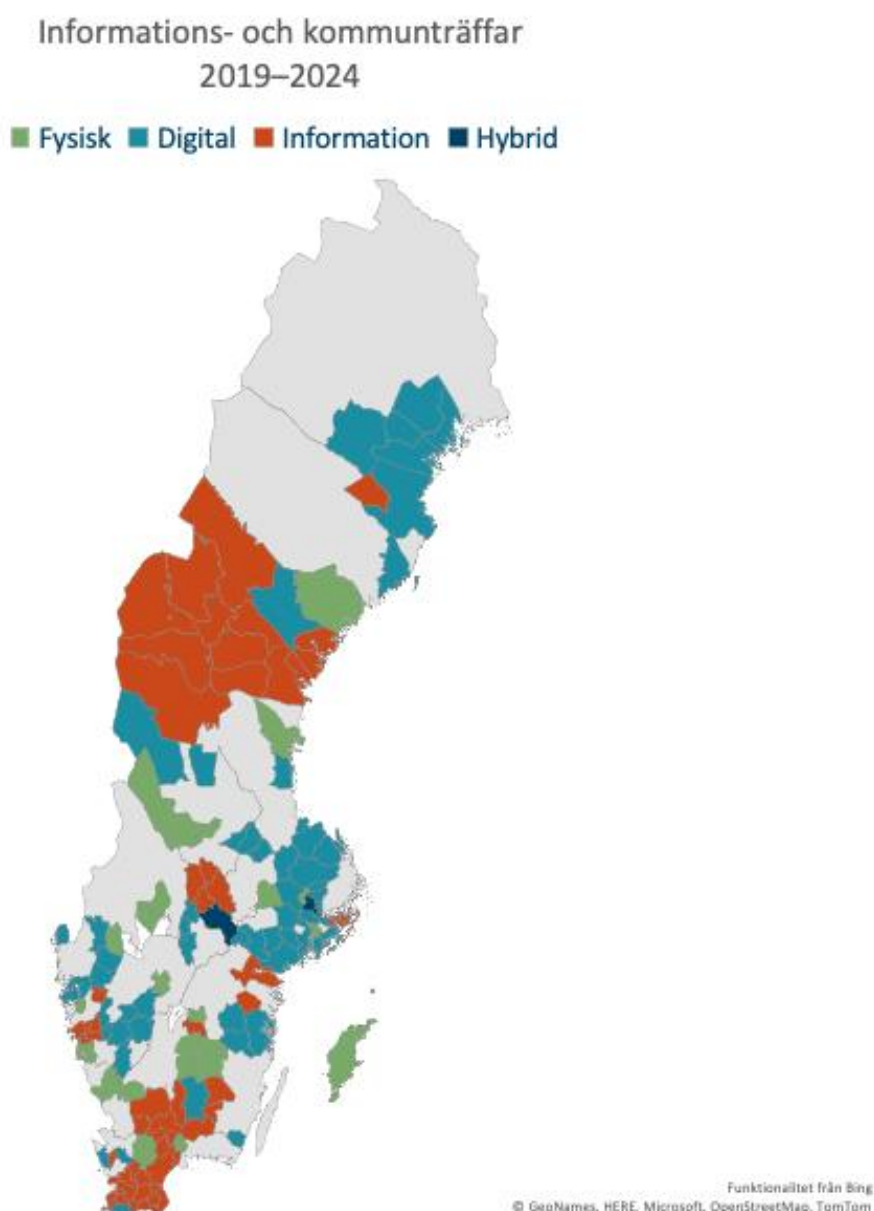
En viktig del i MUCF stöd till kommuner är workshoppar, så kallade kommunträffar. Myndigheten har utvecklat en kommunträffserie bestående av halvdagsträffar. Kommunträffarna, som har erbjudits sedan 2019, vänder sig i första hand till förvaltningschefer och strateger med mandat att fatta beslut i frågor relevanta för målgruppen.

Syftet är att öka kunskap framför allt hos chefer i berörda verksamheter om nuläget i den specifika kommunen, identifiera särskilt sårbara grupper och föra dialog kring riskfaktorer och framgångsfaktorer för att få unga i studier eller etablering på arbetsmarknaden. En viktig del i arbete handlar om att skapa samsyn och att få till stånd en planering av ett strategiskt lokalt utvecklingsarbete över förvaltnings- och myndighetsgränser, där alla parter är medvetna om vad som krävs för en förbättrad och varaktig samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar. Under kommunträffarna diskuteras organisatoriska förutsättningar för strategiskt arbete med målgruppen, arbetssätt och relevanta insatser. I arbetet eftersträvas att de olika aktörerna formaliserar strategier och samverkan med gemensamma mål och handlingsplaner.

MUCF fortsatte under 2024 att erbjuda kommuner halvdagsträffar om två tillfällen där det vid det första tillfället görs en nulägesanalys samt en faktagenomgång. Vid andra tillfället görs en behovsinventering och arbete påbörjas kring områden för en lokal handlingsplan. Under året fanns resurser för att kunna erbjuda en kombination av digitala – och fysiska träffar utifrån kommunens behov och önskemål. Under året hölls sju kommunträffserier och totalt 23 kommuner deltog. Träffarna planeras ofta i samråd med samordningsförbunden och anpassas efter lokala önskemål och förutsättningar. I samordningsförbunden ingår kommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och regionen och de har kännedom om de utmaningar som finns lokalt. Utsedd kontaktperson för aktörerna fungerar som bollplank i kommunträffarna, är med vid genomförandet och fortsätter arbetet med kommunerna efteråt.

Omkring 100 kommuner har deltagit i kommunträffar sedan 2019. Så kallade ”Informationsträffar” har också hållits där kommuner har fått ta del av statistik kring målgruppen och information kring risk- och framgångsfaktorer etcetera, samt har fått erbjudande om fördjupat stöd från MUCF men där dessa i enlighet med kommuners efterfrågan och prioriteringar inte resulterat i kommunträffar. Det totala antalet för både kommun- och informationsträffar är 149 kommuner sedan start.

Figur 7. Geografisk fördelning av informations- och kommunträffar.

Gemensam nulägesanalys

Forskning från Stockholms universitet pekar på att lokalkunskap, samverkan och rätt stöd verkar göra skillnad för unga som varken arbetar eller studerar. I en forskningsrapport från 2024 betonas vikten av att alla aktörer har en gemensam nulägesanalys över målgruppen unga som varken arbetar eller studerar.³⁹ Insatser och samverkan kring de ungas hälsa och sociala situation lyfts vidare som en potentiell nyckel för att minska andelen unga utanför arbete och studier.⁴⁰ I den första kommunträffen som MUCF arrangerar

³⁹ IFAU-rapport 2024:19 "Lokala åtgärder för unga som varken arbetar eller studerar". Renate Minas och Tomas Korpi." Nedladdad 2025-01-23.

⁴⁰ IFAU. Pressmeddelande Lokala åtgärder för att bryta ungas utanförskap. <https://www.ifau.se/Press/Meddelanden/lokala-atgarder-for-att-bryta-ungas-utanforskap/> Nedladdad 2025-01-23.

tillsammans med berörda aktörer ligger fokus på att beskriva målgruppen med lokal, regional och nationell statistik. Genom en enkät undersöks hur samverkan kring målgruppen ser ut idag såväl inom kommunen som med externa aktörer och om aktörerna upplever att de har rätt kompetens. Här lyfter också aktörerna vilka frågor som de tycker är viktigast att arbeta vidare med. I nästa steg identifieras de ”glapp” som finns i samarbetet mellan olika förvaltningar och med externa samverkanspartners som leder till att unga som varken arbetar eller studerar faller mellan stolarna. En viktig del i samverkan är de lokala överenskommelser som finns mellan Arbetsförmedlingen och kommunen och är del i diskussion för nulägesanalysen.

Identifiera framgångsfaktorer

I denna del går deltagarna igenom nationella, regionala och lokala framgångsfaktorer. Utifrån nulägesanalysen och framgångsfaktorerna börjar deltagarna konkretisera vad de olika berörda aktörerna vill göra och hur detta skall göras på kommunnivå. Generellt i de kommunträffar som genomförts finns behov inom tre huvudområden:

- Strukturer för samverkan på ledningsnivå
- Koordinering av parallella insatser från olika aktörer på operativ nivå
- Gemensam kunskaps- och kompetensutveckling

Plan för stärkt samarbete

Inom dessa områden identifieras insatser och aktiviteter som behöver göras. De dokumenteras oftast utifrån följande:

- Syfte
- Aktiviteter
- Vilka aktörer och funktioner bör ingå
- Nästa gemensamma steg
- Minsta möjliga steg som leder till förändring
- Vem tar vid och när?

Figur 8. Kommunträffarnas innehåll och utformning:

MUCF:s workshopserie

Process för ökad samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar.

Målgrupp: Beslutsfattare, chefer och strateger. Kommuner, regioner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, samordningsförbund och övriga samverkanspartner.

3.3.2. Genomförda kommunträffar 2024

Under 2024 har myndigheten genomfört 7 kommunträffserier med följande 23 kommuner:

- Samordningsförbundet i Halland (Hylte, Falkenberg, Kungsbacka)
- Helsingborg, Katrineholm, Kinda, Laxå, Mölndal, Borås, Ekerö, Falköping, Umeå (tillsammans med SKR)
- Samordningsförbundet Södra Norrbotten, (Piteå, Luleå, Boden, Älvsbyn)
- Samordningsförbundet Samsund, (Sundbyberg, Upplands-Bro, Järfälla)
- Samordningsförbundet Sundsvall, (Sundsvall)
- Samordningsförbundet Skellefteå-Norsjö (Skellefteå, Norsjö)
- Örebro (tillsammans med stiftelsen Activa)

Vid dessa träffar deltog representanter från kommunerna, lokal arbetsförmedling samt försäkringskassa och representanter från regionerna. Inför varje tillfälle görs en avvägning tillsammans med aktörerna som ingår i samordningsförbundet eller kommunen som efterfrågat stöd vad som passar bäst vad gäller om kommunträffarna sker digitalt eller fysiskt. Det är även framför allt en fråga om resurser där digitala kommunträffar gör det möjligt att täcka fler kommuner medan aktörerna ofta efterfrågar att få minst ett tillfälle fysiskt. I en extern uppföljning som gjordes av kommunträffarna 2024 beskrev aktörerna att det hade ett viktigt egenvärde att samla individer fysiskt framför digitala möten och att det skapar fler kontaktytor och ökar sannolikheten att de når ut i samverkansarbetet.⁴¹

Deltagarna bjuds i första hand in genom förslag från aktörerna som ingår i samordningsförbundet men MUCF har även vänt sig direkt till kommundirektör, stadsdirektör eller kommunchef. Antalet kommunträffar har varierat mellan ett och två tillfällen men flertalet har varit vid två tillfällen. En svårighet har varit att få samma deltagare att närvara vid två tillfällen. Många chefer är ansvariga för verksamheter som fodrar deras tid och närvaro vilket kan göra att de har svårt att delta personligen. Deltagarna från de olika aktörerna är oftast ansvariga för någon del i processen kring unga som varken arbetar eller studerar men förvånansvärt ofta konstateras att det är första gången de sitter i samma ”rum” och diskuterar tillsammans.

En utmaning är att få till stånd ett varaktigt utvecklingsarbete på lokal nivå efter att en kommunträffserie avslutats. MUCF har sedan ett par år tillbaka genomfört kommunträffarna tillsammans med aktörer som ingår i samordningsförbunden och utsedd fokusperson från samordningsförbundet. Genom det finns det en lokal partner som kan ta vid och driva processen vidare efter avslutad kommunträffserie.

⁴¹ SWECO (2024) ”Uppföljning av MUCF regeringsuppdrag kring unga som varken arbetar eller studerar” sid 12.

3.3.3. Inspirationsdagar för kommuner

MUCF har återkommande under året blivit inbjuden till olika inspirationsdagar för kommuner för att dela aktuell kunskap kring unga som varken arbetar eller studerar. 16 kommuner har deltagit i inspirationsföreläsningarna.

Inspirationsföreläsning Nacka-Värmdö

I februari 2024 deltog MUCF på en inspirationsdag för två kommuner, Värmdö och Nacka. Fokus var främjande och förebyggande insatser, kostnader för ett utanförskap och samverkan mellan aktörer.

Inspirationsföreläsning Nordöstra Skåne

I april 2024 deltog MUCF på en inspirationsdag för tre kommuner; Osby, Bromölla och Östra Göinge. Ett fokus låg på lokalt arbete med unga som varken arbetar eller studerar, hur det ser ut idag och hur det kan förbättras.

Samordningsförbund Västernorrland

I september 2024 deltog MUCF på en inspirationsdag för sju kommuner; Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Ånge och Örnsköldsvik där politiker, chefer och operativ personal deltog. MUCF informerade om lokala skillnader i ungas etablering, utmaningar och framgångsfaktorer.

Samordningsförbundet sydöstra Skåne

I november 2024 deltog MUCF på en inspirationsdag för fyra kommuner; Ystad, Tomelilla, Sjöbo och Simrishamn. Deltagare var politiker, chefer och personal som arbetar med ungdomar i utanförskap. Samtliga kommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Skåne var representerade. MUCF informerade om lokala skillnader i ungas etablering, aktuell forskning och lärande exempel från olika delar av landet.

4. Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer och andra insatser

4.1. Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer

4.1.1. Uppdrag

På nationell nivå arbetar flera myndigheter med gruppen unga som varken arbetar eller studerar utifrån sina respektive ansvarsområden och regeringsuppdrag. Den nationella stödfunktionen för myndighetssamordning ger möjlighet att belysa målgruppen från myndigheternas respektive perspektiv och specialistkompetens och därmed få ett helhetsperspektiv på stödbehovet för unga som varken arbetar eller studerar. Det finns ett fortsatt behov av gemensamma satsningar i form av utbildningar, framtagande av ny kunskap och att identifiera strukturella och andra hinder för samverkan där nationellt stöd och samverkan brister. En systematisk och formaliserad samverkan mellan myndigheterna är fortsatt viktig. Uppdraget att utgöra stödfunktion för myndighetssamordning ska enligt regleringsbrevet för 2024 ske i samverkan med:⁴²

- Arbetsförmedlingen
- Försäkringskassan
- Jämställdhetsmyndigheten
- Socialstyrelsen
- Statens institutionsstyrelse
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Skolverket

Samverkan ska även ske i nära dialog med Sveriges kommuner och regioner, SKR.

Inom ramen för myndighetssamordningen ges kunskapspåfyllning, omvärldsbevakning och ett erfarenhetsutbyte sker aktörerna emellan. Det är värdefullt att kontinuerligt hålla varandra uppdaterade om vad som är aktuellt på området. Mötena används också för att föra frågor och synpunkter mellan den lokala och nationella nivån, bland annat vad som framkommer i kommunträffarna som MUCF arrangerar, men även utifrån de andra myndigheternas stödinsatser.

Följande syfte med stödfunktionen har identifierats, nämligen att:

1. Belysa målgruppen från myndigheternas respektive perspektiv och specialistkompetens för att skapa ett helhetsperspektiv.
2. Identifiera strukturella eller andra hinder för samverkan. Tex när regelverk försvårar insatser för annan myndighet.
3. Identifiera områden där samverkan och nationellt stöd brister. Hitta synergier för ett mer effektivt stöd.

⁴² Socialdepartementet, Regeringsbeslut 2024-06-20 ”Ändring av regleringsbrev för 2024 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor”.

4.1.2. Teman under 2024

Stödfunktionen träffades vid tre tillfällen för kunskapspåfyllnad och dialog samt samarbetade vid andra tillfällen för att nyttja myndigheternas olika kompetens, bland annat i komunträffar och remissvar. Under året arrangerades också en kunskapshöjande konferens om psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar där samtliga myndigheter fick förfrågan om att samarrangera evenemanget och bjöds in att delta för att ta del av aktuell forskning inom området. Under året har samtliga myndigheter förutom Försäkringskassan deltagit aktivt i den nationella stödfunktionen vilket har lagt en god grund för det fortsatta arbetet. MUCF ser det som viktigt att de olika myndigheternas deltagande anges i MUCFs- och de andra myndigheternas respektive regleringsbrev. Följande teman var aktuella under träffar och samverkan under 2024;

- Tidiga samordnade insatser (TSI) Skolverket och Socialstyrelsen
- Myndigheternas arbete kring nationella minoriteter (MUCF, Arbetsförmedlingen)
- KAA, gränsdragningar mellan kommun och arbetsförmedlingen (Arbetsförmedlingen)
- Forskning kring effektiva insatser för uvas. Bortom goda exempel (Forskare, Minas & Korpi)
- Den nya socialtjänstlagen (Socialstyrelsen)
- Samordnat individuellt stöd i övergångar mellan skolstadier och från skola till arbetsliv. (Regionalt lärande exempel från Kronoberg)
- Psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar (Skolverket och MUCF tillsammans med Forte.)

4.1.3. Konferens – ingen ung utanför, hur når vi dit?

Den 6 december 2024 arrangerade MUCF, Skolverket och Forte en digital kunskapshöjande konferens kring inkluderande insatser för unga med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa som står utanför arbetsliv och studier. Cirka 430 yrkesverksamma som arbetar med unga med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa deltog. Syftet var att dela den senaste kunskapen inom området och att främja åhörarnas arbete med att stödja barns och ungas etablering i studier och arbetsliv. Dagen inleddes med en hälsning från socialministern för inspiration. I programmet låg sedan ett särskilt fokus på att fånga upp ungas röster. Det gjordes genom samtal med ungdomar om behov och vägar framåt kring stöd för den här gruppen unga, i panelsamtal och genom att ta fram en film om ungas erfarenhet av etableringsstöd. Utöver den forskning som presenterades kring förebyggande insatser och stöd, berättade MUCF om lokala skillnader i hur kommuner lyckas i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar med särskilt fokus på unga med psykisk ohälsa. Skolverket presenterade erfarenheter dels från de nationella satsningarna på tidiga och samordnade insatser (TSI) för barn och unga som är i behov av stöd från flera aktörer, dels om arbetet med skolsociala team. Arbetsförmedlingen beskrev samverkansprojektet SamSTART som hjälper elever med funktionsvariation eller särskilda behov att förbereda sig för arbetslivet eller vidare studier. På konferensen behandlades frågor som:⁴³

- Vilka främjande och förebyggande insatser fungerar och varför?
- Hur kan vi stärka stödet för barn och unga med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa?
- Hur stöttar vi de unga som redan står utanför studier och arbete?

⁴³ <https://forte.se/eventang/ingen-ung-utanfor-hur-nar-vi-dit/>

4.2. Andra insatser

Med syfte att öka kunskapen om unga som varken arbetar eller studerar har ytterligare aktiviteter genomförts under 2024.

4.2.1. Konferenser arrangerade av andra aktörer

Fyrbodal

I april 2024 deltog MUCF på Fyrbodals konferensen och berättade om nuläget, lokala skillnader i arbetssätt, framgångsfaktorer och kostnaden för samhället för ett utanförskap. Konferensen arrangeras av Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund, Göteborgsregionen och Skaraborgs Kommunalförbund inom ramen för Västra Götalandsregionens kraftsamling för fullföljda studier. Omkring 100 deltagare närvarade från över 40 kommuner i Västra Götalandsregionen.

Socialchefsdagarna

I oktober 2024 deltog MUCF på Socialchefsdagarna i Stockholm och hade ett seminarium med ett femtiotal deltagare. I seminariet berättade MUCF om lokala skillnader i arbetssätt med unga som varken arbetar eller studerar och delade med sig av framgångsfaktorer från forskning och lärande exempel från MUCF:s arbete med att stödja lokala aktörer.

4.2.2. Referensgrupper och nätverk

MUCF bidrar med kunskaper och erfarenheter i referensgrupper och nätverk med fokus på unga och utanförskap. Dessa nätverk är betydelsefulla både för myndighetens omvärldsbevakning och kunskapsutveckling samt för stärkt samverkan mellan aktörer.

Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

MUCF deltog som expert i regeringens utredning om fler vägar till arbetslivet tillsammans med utvalda myndigheter, elevorganisationer och andra relevanta aktörer. Syftet med utredningen var att föreslå åtgärder för att trygga kompetensförsörjningen och att ge fler elever de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig. Målet är att gymnasieskolan ska erbjuda flera vägar till arbetslivet som tar hänsyn till arbetsmarknadens behov, elevers olika förutsättningar och att många inte är redo att välja yrke i årskurs nio. Utredningen föreslår bland annat införandet av nya, mer praktiskt inriktade yrkesprogram inom gymnasieskolan för elever som inte är behöriga till de nuvarande yrkesprogrammen. Betänkandet överlämnades i november 2024 och är på remiss.

Myndighetsverket Etablering och vidare studier för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Skolverket samordnar myndighetsnätverket ”Etablering och vidare studier för elever med intellektuell funktionsnedsättning”. MUCF deltar i nätverket tillsammans med SKR, Myndigheten för Delaktighet, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Skolverket.

Attention – Vägen vidare

MUCF är representerad i referensgruppen för Riksförbundet Attentions projekt ”Vägen vidare” för unga som varken arbetar eller studerar med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

SamSTART – om övergång mellan skolan och arbeta för unga med funktionsnedsättning

Arbetsförmedlingen samordnar möten om övergång mellan skolan och arbeta för unga med funktionsnedsättning. Mötena arrangeras med hjälp av NOD (Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället). Deltagande aktörer är MUCF, Myndigheten för delaktighet, Funktionsrätt Sverige, Försäkringskassan, Föreningen för dyslektiska barn, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, Hjärtebarnsfonden, Riksförbundet Attention, Riksorganisationen Unga med synnedsättning, Skolverket, Skoopi, Svenska Downföreningen, SKR samt Unga Allergiker.

5. Resultat

MUCF bidrar till ett utvecklingsarbete och stärkt samverkan på lokal- och nationell nivå genom kunskapsunderlag i form av tematiska rapporter och statistik samt genom seminarier, kommunträffar och metodmaterial. Dessa utgår från aktuell forskning, beprövad erfarenhet och har ett fokus på samverkan och målgruppens behov.

5.1. Uppföljning av stöd till lokala aktörer

MUCF har tillsammans med samordningsförbunden genomfört interaktiva kommunträffar under 2024 för 23 kommuner med 305 representanter från kommun, region, arbetsförmedling och försäkringskassa. Deltagare har varit förvaltningschefer, avdelningschefer, strateger och förbundsordförande och personal som direkt arbetat med unga som varken arbetar eller studerar som till exempel KAA handläggare. Vid något tillfälle har även politiker deltagit. Civilsamhällesaktörer är vidare viktiga för att skapa vägar till etablering för unga som varken arbetar eller studerar. På några kommunträffar har representanter från folkhögskolor som drivs av region eller idéburna organisationer samt andra aktörer från civilsamhälle deltagit. Till varje kommunträffserie har MUCF tagit fram relevant statistik kring unga som varken arbetar eller studerar för att stödja aktörerna på lokal nivå att göra en nulägesanalys.

MUCF följer upp resultat i förhållande till effektmålen:

1. Kunskapen ska öka om unga som varken arbetar eller studerar, både hos de aktörer som ansvar för relevanta verksamheter och hos personal som möter unga.
2. De aktörer som tar del av myndighetens stöd ska samordna sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare.

Gällande stödet till lokala aktörer görs dels en enkät med deltagarna vid start av kommunträffen, en så kallad ”inför-enkät” samt en enkät i direkt anslutning till varje färdig kommunträff ”efter-enkät” och dels en uppföljning med intervju med kommunföreträdare och företrädare för samordningsförbund, region och arbetsförmedling efter cirka ett halvår till ett år, ”halvårs-uppföljning”. Syftet med inför-enkäten är att fånga upp var kommunen befinner sig i sitt utvecklingsarbete samt deras önskemål kring fokusområden och syftet med efter-enkäten är att följa upp deltagarnas syn på i vilken utsträckning kommunträffserien varit till nytta i deras arbete. Medan efter-enkäten fångar upp resultat på kort sikt syftar halvårs-uppföljningen att fånga huruvida det lokala arbetet med unga som varken arbetar eller studerar konkret påverkats av samarbetet och kommunträffen med MUCF. Uppföljning är viktig för myndighetens kontinuerliga förbättringsarbete gällande genomförandet av uppdraget.

5.1.1. Verktyg för uppföljning

Efter-enkät

Samtliga kommunträffar som genomfördes under året har utvärderats med den digitala efter-enkäten. Den har besvarats av 228 deltagare utav 305 vilket är en svarsfrekvens på 75 procent.⁴⁴ Gradering har skett i en skala mellan 1–5 där 5 betyder att innehållet var mycket användbart, medan 1 betyder att innehållet inte alls var användbart. Deltagarna har vidare haft möjlighet att ge synpunkter i fritextsvar. Följande övergripande frågor har ställts:

- Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete? (skala 1–5)
- Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget (skala 1–5)
- Min kunskap om unga som varken arbetar eller studerar har blivit bättre (skala 1–5)
- Har förutsättningarna för gemensam samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar blivit bättre? (skala 1–5)
- Var det något särskilt i innehållet ni saknade? (Fritextsvar)
- Övriga synpunkter (Fritextsvar)

Halvårs-uppföljning

Under 2024 gjordes halvårsuppföljningen av en extern konsult för att få ett utomstående perspektiv kring resultat och utvecklingsområden. 30 representanter från kommuner och myndigheter intervjuades om kommunträffarna de deltagit på.⁴⁵ Samhällsutveckling och förändringsprocesser tar tid. Kommunträffserien förväntas över tid leda till att samverkan stärks och insatser som kommer målgruppen till gagn utvecklas. Frågor kring ifall deltagandet lett till några förändringar eller nya beslut i respektive verksamhet och hur samverkan med de andra aktörerna utvecklats eller förändrats ställdes. I uppföljningen analyserades följande:

- Har olika grupper av unga som varken arbetar eller studerar identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå?
- Har möjligheter, förutsättningar och strukturer för samverkan diskuterats och tydliggjorts av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå?
- Har deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå påbörjat sitt arbete med att konkretisera nästa steg för att bättra stödja unga till studier och etablering?
- Har deltagandet lett till några förändringar för unga som varken arbetar eller studerar eller nya beslut i respektive verksamhet?
- Har samverkan med de andra aktörerna utvecklats eller förändrats?
- Finns behov av ytterligare stöd framöver från MUCF för att kunna minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.
- Vad är målgruppens behov av att kunna främja ungas delaktighet i att komma närmare arbetsmarknad/studier?

⁴⁴ Fråga kring kunskap om målgruppen och förutsättningar för samverkan lades till i enkäten under året och besvarades av 130 respektive 129 personer.

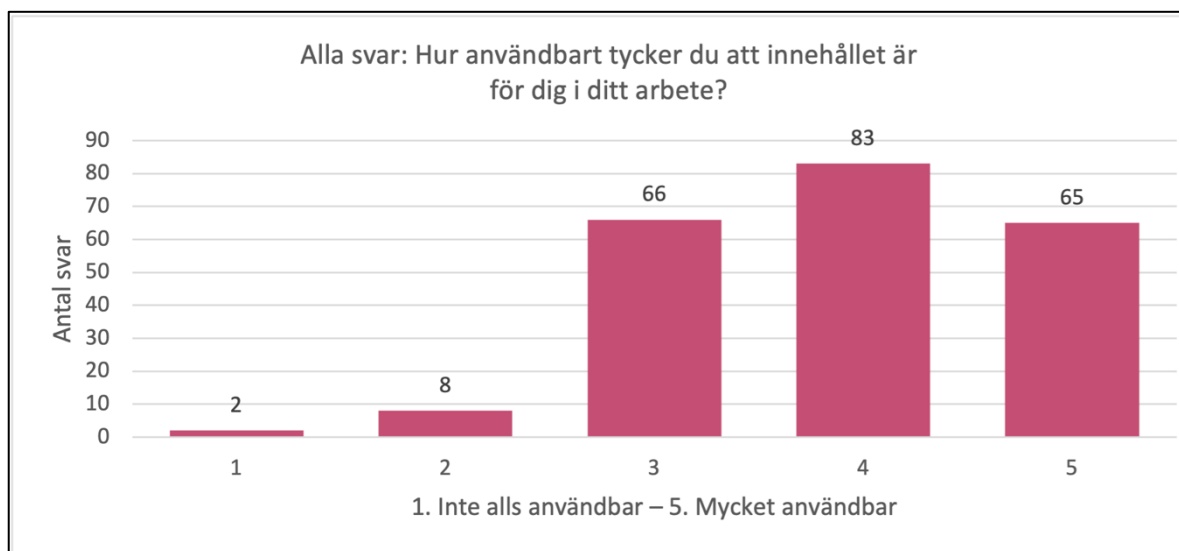
⁴⁵ Representanter för 12 kommuner samt åtta representanter från samordningsförbund, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan med koppling till ovan kommuner, totalt 30 informanter, har intervjuats. För perioden mars 2023 till mars 2024.

5.1.2. Resultat

Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har fått möjlighet till en förbättrad kunskap och/eller blivit bättre rustade i arbetet med UVAS

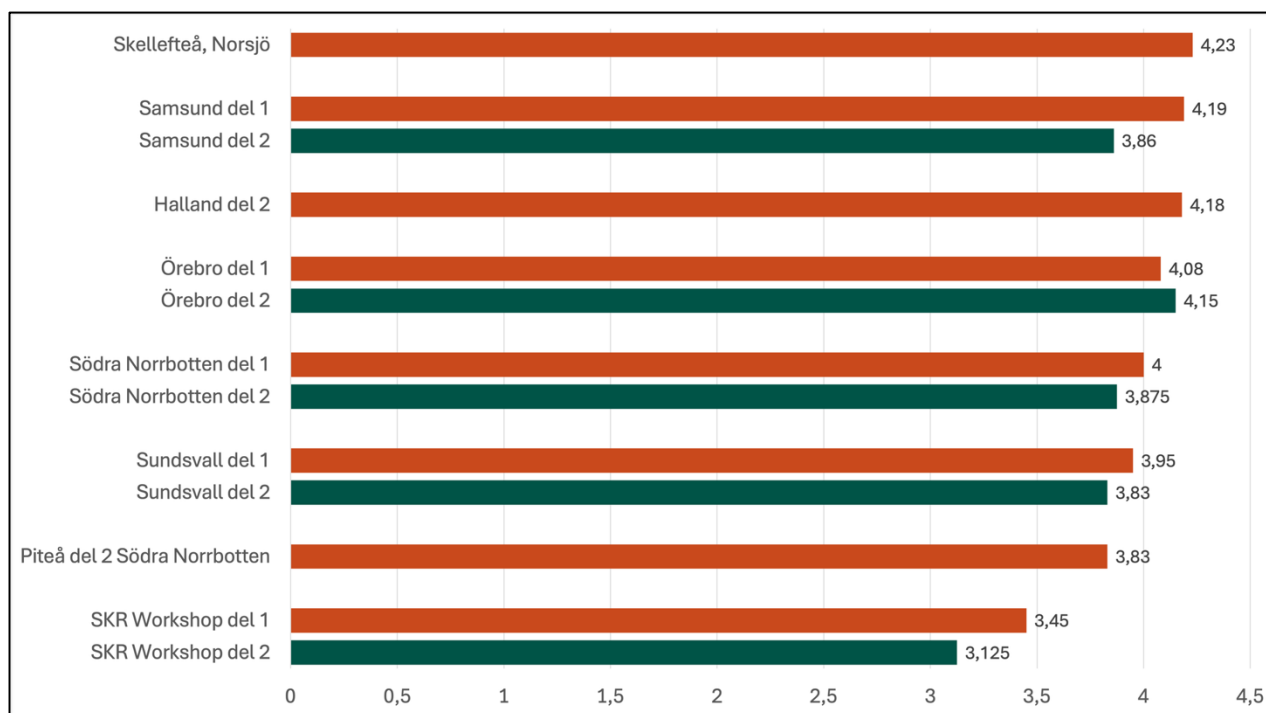
Vid utvärdering av nyttan av genomförda kommunträffar genom efter-enkäten framkom följande: På frågan ”Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete?” uppgav 66 procent att de fann innehållet mycket användbart. 29 procent ansåg innehållet vara användbart. Fem procent av deltagarna ansåg innehållet vara mindre användbart. För att skapa samsyn och få till stånd en planering av ett strategiskt lokalt utvecklingsarbete över förvaltnings- och myndighetsgränser var det viktigt med ett deltagande av olika aktörer på kommunträffarna. Med tanke på att det fanns deltagare med olika bakgrund och förkunskaper, fanns risk för att vissa deltagare skulle skatta användbarhet lägre, men slutresultat från enkäten visar att siffrorna kring användbarhet och helhetsintryck är höga. 84 procent av deltagarna instämde dessutom helt eller delvis att deras kunskap kring unga som varken studerar blivit bättre efter att deltagit i kommunträffen.

Figur 9. Användbart i arbetet

Figur 10. Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete? Genomsnittligt värde av alla utvärderingssvar ifrån varje genomförd workshop.

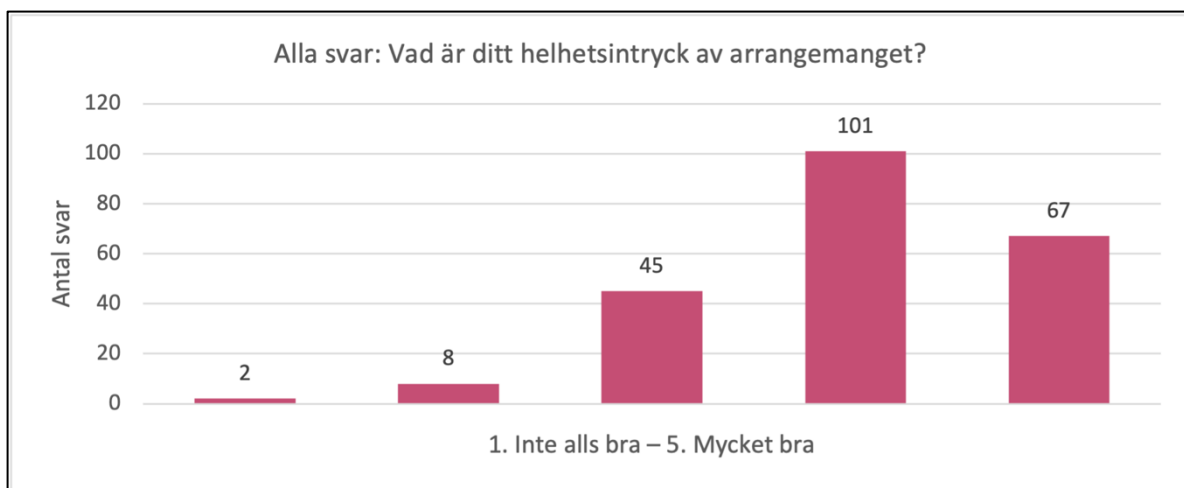
1: Inte alls användbart. 5: Mycket användbart

På frågan ”Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget? Uppgav 75 procent mycket bra, 20 procent bra och fem procent mindre bra⁴⁶.

⁴⁶ Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket bra, 3 har bedömts som bra och 1–2 som mindre bra.

Figur 11. Helhetsintryck av arrangemanget

Deltagarna fick även beskriva i fritext. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten under den aktuella perioden och som berör nytta och kunskap:

”Bra blandning av information och egna diskussioner. Snyggt upplagd workshop!”

”Bra att ha grundinformation idag och lokal förankring för att bygga vidare i kommande workshops.”

”Kändes inte som så mycket nyheter inom området men hoppas på fler ’goda exempel’ eller konkreta framgångsfaktorer på tex arbetssätt framöver.”

”Väldigt bra ledning/styrning av mötet! Det ger en nödvändig stadga när man sitter tre timmar. I annat fall hade det kunnat kännas utdraget, men nu gick dessa tre timmar fort tack vare innehåll, deltagare OCH styrningen.

Enligt den externa utvärderingen som genomfördes under 2024, har kommunträffarna lett till att samtliga kommuner som deltagit har fått ökad kunskap och/eller bättre förutsättningar i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. I intervjuerna framkom resultat som:

- Ökad kunskap om varandras uppdrag (förvaltningar, myndigheter)
- Särskilt hos vissa deltagande parter som psykiatri och regionala aktörer
- Ökad insikt om hur andra kommuner organiserar sitt arbete (från projektfinansiering till basfinansiering i arbetet)
- Ökad insikt bland chefer/politiker genom kvantitativa sammanställningar

Förutsättningar har stärkts genom ökat engagemang och ökad samsyn mellan aktörer i det efterföljande arbetet med målgruppen.⁴⁷

⁴⁷ SWECO ”Uppföljning av de kommunträffar som MUCF anordnat under perioden mars 2023 till mars 2024.” sid 20.

Grupper av unga som varken arbetar eller studerar har identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå innan och under kommunträffarna

Ett utanförskap kan öka risken för ohälsa och ett långsiktigt utanförskap. Ett långvarigt utanförskap är kostsamt för både den enskilda individen och för samhälle i stort. Kända bakgrundsfaktorer som särskilt ökar risken för ett långvarigt utanförskap är bland annat funktionsnedsättning, sjukdom som medför nedsatt arbetsförmåga och psykisk ohälsa. På lokal nivå behöver varje kommun tillsammans med relevanta aktörer identifiera vilka de unga utan arbete eller studier är och vilka de särskilt sårbara grupperna är så att insatser i förlängningen kan matchas utifrån individuella behov och förutsättningar. Under kommunträffserien har diskussioner skett över förvaltnings- och myndighetsgränser kring vilka unga som riskerar att ”falla mellan stolarna” eftersom olika aktörer var för sig inte alltid har ett helhetsperspektiv utan har ett fokus på sitt lagstadgade kärnuppdrag. Deltagande aktörer på lokal nivå har på samtliga genomförda kommunträffar konkretiserat vilka grupper av unga som särskilt riskerar att hamna utanför arbete och studier inom deras kommun. De har också identifierat sina specifika framgångsfaktorer som ligger till grund för planeringen framåt. Under kommunträffarna har reflektioner också skett kring data att en stor del andel unga som varken arbetar eller studerar, 40 procent inte syns i offentliga register. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten under den aktuella perioden och som berör identifiering av målgrupp:

”Tack för de här två dagarna. Många tankar och idéer om hur vi ska arbeta vidare med denna målgrupp.”

”De 40 % som är okänd skulle jag vilja veta mer uppskattningar om. Vad säger t.ex. polisen om antal som lever ’utanför samhället’?”

Enligt den externa utvärderingen så har kommunträffarna dock i begränsad utsträckning bidragit till att olika grupper i unga som varken arbetar eller studerar identifierats av kommuner/andra aktörer. Enligt utvärderingen beror detta framför allt på att kommuner och deltagande aktörer uppfattar att de har en god översikt över subgrupper i målgruppen innan kommunträffen. I ett par fall har individer som omfattats av LSS utgjort nya insikter om målgruppen.⁴⁸

Möjligheter, nödvändiga förutsättningar och strukturer för samverkan har diskuterats och tydliggjorts för deltagande kommuner och andra aktörer

I utvärderingarna som genomförts i direkt anslutning till kommunträffarna framkom att deltagarna fått **nya kontakter** som de såg skulle kunna vara till nytta för en stärkt samverkan. De deltagare som besvarade enkäten efterfrågade dock ofta, beroende på uppslutning på den specifika kommunträffen, även representation från fler ansvarsområden inom den egna kommunen. Exempel på **viktiga aktörer som saknades**, var bland annat representanter från skolan samt Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Att öka **kunskap och insyn** om varandras/aktörernas verksamheter och ansvar och hur det kan bidra till ett helhetsperspektiv samt **förväntningar** på varandra har också lyfts som viktigt

⁴⁸ SWECO ”Uppföljning av de kommunträffar som MUCF anordnat under perioden mars 2023 till mars 2024.” sid 20

i diskussionerna. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten under den aktuella perioden och som berör samverkan:

”Bra sätt att få till samverkan, att inte bära dessa unga personer själv. Genom att vi har olika ’glasögon’ på oss kan vi hjälpa personen vidare på så många olika sätt samtidigt. Ser fram emot att skapa mer samverkan.”

”Lyfta vilka förväntningar man har på resp myndighet. Kanske ofta här det blir gnissel. Vad kan varje myndighet göra, vilket ansvar har varje myndighet.”

”Många nya dörrar har öppnats med prat om mer samverkan mellan verksamheter och till en början möten för att se vad som är möjligt att göra för att underlätta och effektivisera arbetet.”

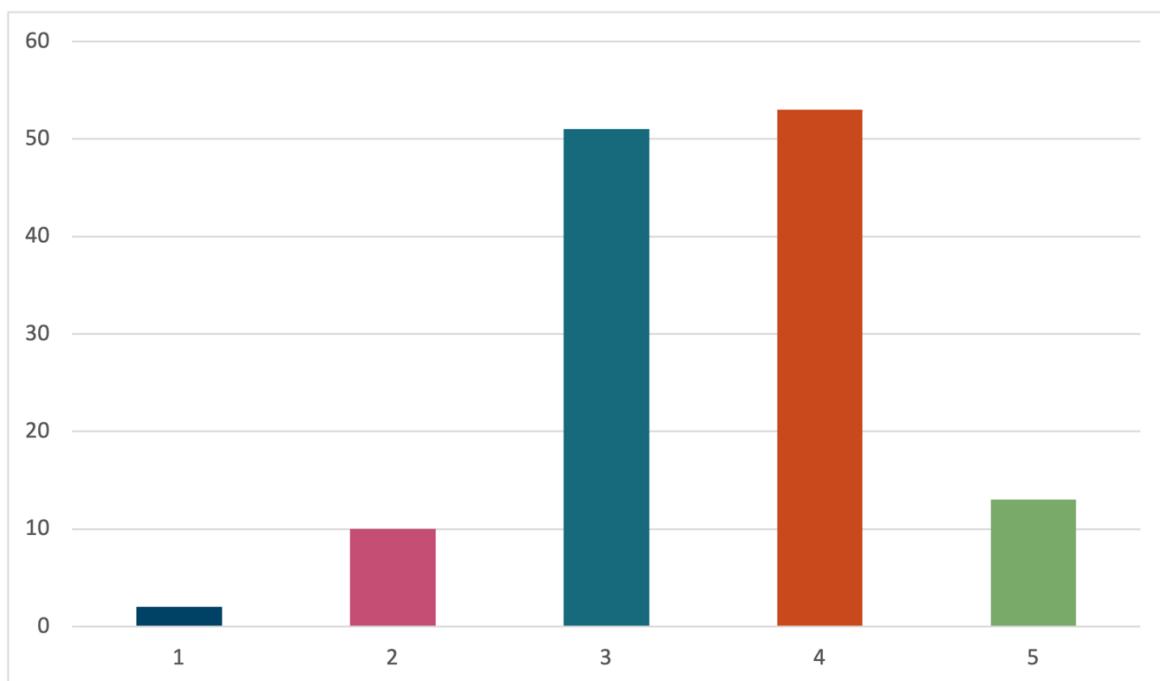
(Saknade) ”Flera representanter från Arbetsförmedlingen, regionen och Försäkringskassa.”

”Vi har alla samma bild, vi vill samverka, och flera idéer finns.”

84 procent instämde helt eller delvis att förutsättningarna för samverkan blivit bättre efter deltagande i kommunträffarna.

Figur 12. Har förutsättningarna för gemensam samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar blivit bättre?

1: Instämmer inte alls. 5: Instämmer helt.

Den externa utvärderingen som genomfördes bedömde att kommunträffarna har resulterat i diskussioner kring nuvarande och framtida samarbeten inom ramen för unga som varken arbetar eller studerar och att:

- Fysiska träffar ökar förutsättningarna för framtida samverkan
 - att ”våga nå ut” till andra aktörer
- Ökad samsyn och målbild som ett resultat av kommunträffarna
- Det har sätts frön till fördjupade samarbeten och nya mötestillfällen över förvaltnings- och myndighetsstrukturer

Utvärderingen lyfte att för vissa kommunträffar har viktiga parter saknats (psykiatri och BUP saknade representanter på flera kommunträffar)

Den externa utvärderingen identifierade tydliga exempel bland deltagande kommuner där samverkan har stärkts:

- Efterföljande strukturer/samarbeten mellan kommun, Arbetsförmedling, socialtjänst, skolförvaltning med flera.
- Framtagande av insatskartor har förstärkt samarbetet mellan förvaltningar (t. ex. nya arbetsgrupper)

Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har påbörjat ett arbete med att konkretisera nästa steg på lokal nivå för att bättra stödja unga till studier och etablering

Under kommunträffseriens sista del arbetar deltagarna i grupp med att identifiera kompetens- och kunskapsinsatser, insatser på lednings- och strukturell nivå samt vilka operativa insatser som behöver löpa parallellt. Gruppdiskussioner dokumenteras i en matris som kan ligga till grund för utveckling av en plan för samverkan. På frågan i enkäten om något i innehållet saknades i kommunträffserien var många nöjda med upplägget. **Konkreta exempel** efterfrågas genomgående av många deltagare i olika kommunträffar för att få inspiration. Flera deltagare betonade vikten av att det inledningsvis finns med en **lokal bild** av vad som finns/pågår i området samt vikten av kunskap kring att ta fram och tolka **data**. Vikten av att deltagarna har rätt mandat och att beslutsfattare deltar framkommer vidare. Samverkan lyftes genomgående också som viktigt för att nå framgång i arbetet med målgruppen. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten kring frågeställning kring om något saknats i kommunträffen och som berör nästa steg i arbetet för att stödja unga till studier och etablering:

”En bra start för att skapa samsyn i vilka frågor vi behöver jobba vidare med.”

”Fler konkreta exempel på lyckosamma arbeten i olika delar av Sverige.”

”Svårt att ta konkreta steg så länge ingen myndighet har ansvaret för 20+, då måste allt lösas i projektform för att få finansiering.”

”Mer ingående information om hur man samlar in data.”

”Vikten av att personer med beslutsmandat finns med vid våra träffar för att möjliggöra att projektet permanentas efter avslut.”

Enligt den externa utvärderingsrapporten har kommunträffarna lett till att flera kommuner och andra aktörer har konkretiserat vad nästa steg är i att stödja unga som varken arbetar eller studerar. Detta visar sig genom:

- Nya mötesstrukturer
- Ansökt (beviljats) relevanta projekt i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar
- Framtagande av mer formaliserade strukturer för samverkan
- Framtagande av insatskartor för att underlätta för målgruppen och kommuner och andra aktörer.⁴⁹

5.1.3. Hinder och utmaningar

I inför-enkäten lyfter deltagarna utmaningar inom följande fyra områden: Samverkan och organisation, utbildning och arbetsmarknad, uppsökande och individanpassade insatser samt styrning och finansiering.

Deltagarna ser ett behov av bättre samverkan mellan kommun, arbetsförmedling, socialtjänst och skola. Särskilt att få till en bättre struktur och ansvarsfördelning mellan myndigheter där det finns ett behov av gemensamma mål, strategier och ökad transparens mellan aktörer. Ett stärkt samarbete över förvaltningsgränser för att ingen ungdom ska "falla mellan stolarna" se vidare som ett område att stärka ytterligare.

Deltagare lyfte ett behov av anpassade utbildningar utanför det traditionella skolsystemet där de såg att det behövdes alternativ till klassisk skolgång och bättre samordning mellan skola och arbetsmarknadsinsatser. Exempel på effektiva insatser för att få unga tillbaka till studier eller arbete efterfrågades och att de hade ett behov av information om vilka insatser och möjligheter som finns. Kommunföreträdarna lyfter återkommande att samverkan med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan behöver utvecklas och att det finns ett behov av fysiska möten och en kontinuitet i kontakter för de unga.

Vikten av tidiga insatser för att fånga upp ungdomar i riskzonen och en ökad förståelse för ungdomars behov och hur man bygger förtroende, hopp och motivation sågs som viktigt. Kommuner såg ett behov av stöd för ungdomar i kriminalitet, missbruk och med funktionsvariationer.

Deltagarna lyfte ett behov av långsiktiga satsningar snarare än kortsiktiga projekt. Vikten av tydligare politisk förankring och resurser för att implementera framgångsrika insatser lyftes. Exempel på hur andra kommuner arbetar och vilka goda exempel som finns efterfrågades.

⁴⁹ Under en av kommunträffserierna så identifierades ett behov av att sammanställa en intern insatskarta med samtliga stödinsatser för målgruppen unga i kommunen, inklusive de unga som varken arbetar eller studerar. Syftet med insatskartan är att samla de interna insatserna på samma ställe varifrån tjänstepersoner, oavsett förvaltning, ska få kännedom om och enkelt ska kunna vägleda de unga till lämplig insats.

5.1.4. Sammanfattning av resultat av stöd till lokala aktörer

Störst fokus under 2024 har framför allt lagts på stöd till den lokala nivån genom att arrangera kommunträffar tillsammans med samordningsförbunden samt genom att sprida kunskap. MUCF bedömer att resultat har uppnåtts under perioden i förhållande till effektmålet: Kunskapen ska öka om unga som varken arbetar eller studerar, både hos de aktörer som ansvarar för relevanta verksamheter och hos personal som möter unga.

Genom kunskapsunderlag – ”Olika villkor för etablering – Fokus 23” samt genom kommunträffserie har MUCF bidragit med kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. Kommunträffarna har präglats av interaktivitet och bidragit till ett gemensamt lärande. Mer ansvar kan framöver läggas på de lokala aktörerna att bidra med innehåll kring lokala arbetssätt. Myndigheten har också delat med sig av aktuell statistik, framgångsrika metoder och erfarenheter från kommuner. 2024 arrangerades en kunskapshöjande konferens kring psykisk hälsa och funktionsnedsättningar.

MUCF bedömer att resultat har uppnåtts under perioden i förhållande till effektmålet: De aktörer som tar del av myndighetens stöd ska samordna sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare.

Uppföljningen visar att MUCF har bidragit i det arbete som redan pågår med att förbättra förutsättningarna för samverkan på lokal nivå för de kommuner som deltagit i kommunträffarna. Exempelvis har flera kommuner stärkt samverkan med andra aktörerna och en del har tagit fram nya projektsatsningar och/eller tagit fram insatskartor kring stödinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Utveckling av samverkansstrukturer och framtagande av strategier och handlingsplaner är processer som vanligtvis tar längre tid än vad som förflutit mellan kommunträff och utvärderingen och det finns ett behov av en långsiktighet i uppdraget. När MUCF analyserat sina insatser bedöms att samverkan i många fall stärkts till följd av kommunträffen, men att effekten varierat, samt att kommuner är i behov av fortsatt stöd under längre tid för att implementera samverkansstrukturer och arbetsmetoder.

Kunskap om de långsiktiga effekterna skulle kräva närmare uppföljning av de kommunala processerna över tid där utgångsläge vad gäller aktörers kännedom om målgruppen och särskilt sårbara grupper, strukturer för samverkan, kännedom om framgångsfaktorer och förekomst av behovsanpassade operativa insatser fastställs för att sedan utvärderas efter ett antal år efter att utvecklingsprocesser kunnat implementeras. I nuläget har MUCF begränsade resurser för att göra sådana effektutvärderingar och det finns inte heller utrymme att fortsätta arbeta med stödjande arbete för kommuner över längre tid, ett långsiktigt uppdrag skulle underlätta för ett mer systematiskt arbetssätt. Uppnådda resultat under 2024 kan dock ses som en indikation på pågående förändringsprocesser där kommunträffarna har varit en del av helheten. Utifrån resultat i den externa utvärderingen framgår att:

- Deltagarna har fått ökad kunskap om unga som varken arbetar eller studerar
- Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har identifierat grupper av unga som varken arbetar eller studerar
- Förståelsen för behovet av ökad samverkan och samordning av insatser för målgruppen har ökat

MUCF kan i uppföljningen också se att:

- Behovet av samverkan och olika aktörers ansvar och uppdrag kring unga som varken arbetar eller studerar har tydliggjorts men mer kunskap behövs kring de olika aktörernas uppdrag. Speciellt kring unga som är 20+ och lämnat KAA.
- Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har påbörjat ett arbete med att konkretisera vad nästa steg är på lokal nivå för att bättre stödja unga till studier och etablering.
- Det finns behov på lokal nivå av att vidare utveckla informations- och erfarenhetsutbyte samt konkreta strategier och handlingsplaner

MUCF ser en efterfrågan på och behov av fortsatta insatser från myndigheten under längre tid. Inte minst gäller det att utveckla kunskapsöverföringen mellan statliga myndigheter på lokal nivå och kommunerna samt den interna samverkan mellan kommunala förvaltningar. Det skulle kunna finnas möjligheter att systematiskt bygga upp en beprövad erfarenhet och evidens kring vilka kommuninsatser som ger effekt genom till exempel riktade statsbidrag där MUCF kunde ha en coachande och stöttande roll i planering, uppföljning och utvärdering och, ifall satsningar löper över längre tid, även koppla följeforskning till det.

5.2. Uppföljning av stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer

En enkät med öppna frågor om samarbetet i den grupp myndighetsrepresentanter som MUCF samordnar genomfördes i september 2024. Den besvarades av representanter för samtliga myndigheter som regeringen angett ska delta i samarbetet samt SKR förutom Försäkringskassan. Uppföljningen visade att en majoritet av deltagarna i nätverket upplevde att deltagande i stödfunktionen gav större förståelse för olika myndigheters och aktörers roll och ansvar och en breddad syn på det egna uppdraget. De deltagande myndigheter uppgav att det gav en **kunskapshöjning** kring målgruppen, informationsutbyte och omvärldsbevakning inom området. Och att den nationella stödfunktionen möjliggör en **samordning och kraftsamling**, där myndigheterna kan hjälpa varandra, kroka arm och bidra med **analytiska perspektiv**. Den gemensamma samordningen kring unga som varken arbetar eller studerar sågs vidare som viktigt på grund av **målgruppen**, där till exempel unga med funktionsnedsättning behöver ett samordnat stöd för sin etablering.

Dessutom uppgav flera att **nätverket förenklat dialogen** mellan myndigheter, de vet vilka i nätverket de kan vända sig till för information, faktagranskning och diskutera olika frågor. Kontakter har också tagits mellan representanter från olika myndigheter under året i syfte att samarbeta i stödet till kommuner och andra aktörer.

Myndighetsrepresentanter som deltar i det gemensamma arbetet uppgav samtidigt utmaningar vad gäller långsiktighet och i vilken utsträckning det finns formaliserad samverkan. Det finns många myndigheter med liknande uppdrag eller varierande tydlighet kring uppdraget och olika förutsättningar att bedriva arbete kopplat till unga som varken arbetar eller studerar.

Nästa konkreta steg att ta gemensamt under 2025 för att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar är att fortsatt se på varje myndighets kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. Det

finns ett behov av att fortsätta arbetet med att få en heltäckande bild av behov och förutsättningar genom att jämföra nyckeltal och tillgänglig statistik, samla ihop den kunskap respektive myndighet har, lyfta forskning och evidens och identifiera frågor där det finns gap mellan myndigheterna. Mer kunskap om olika undergrupper, som till exempel de cirka 40 procent unga som varken arbetar eller studerar som är i okänd aktivitet och inte syns i offentliga register är vidare viktigt. Ett fokus i samverkansarbetet kring hur det skulle kunna gå att utveckla överlämningarna från en myndighet till en annan är prioriterat och att minska glappen mellan verksamheterna och gemensamt bygga på varandras arbete. Beroende på stödfunktionens resurser och möjliga ambitioner kan ett gemensamt kunskapsmaterial tas fram. I samarbetet och vid gemensamma arrangemang så är ungas perspektiv och röster särskilt viktigt att lyfta.

Sammanfattningsvis

MUCF kan konstatera att:

- Deltagarna i det myndighetsnätverk för unga som varken arbetar eller studerar och som MUCF samordnar har fått större förståelse för olika myndigheters och aktörers roll och ansvar
- Deltagarna i myndighetsnätverket har på olika sätt hjälpt varandra i sina respektive uppdrag
- Det finns ett fortsatt behov av en strategisk och formaliserad samverkan i myndighetsnätverket

MUCF ser behov av fortsatta insatser från myndigheten. Det innebär bland annat att stärka myndighetssamverkan genom konkret gemensamt arbete. MUCF kommer även fortsättningsvis att prioritera att återföra till nationell nivå det samtal och framgångar och utmaningar som pågår på lokal nivå mellan statliga myndigheter och kommunerna.

6. MUCF:s förslag till fortsatta insatser

Arbetslöshet kan påverka hälsan negativt och i vissa fall öka risken för allvarliga hälsoproblem, särskilt på grund av psykisk ohälsa och missbruk. Arbetsmarknadspolitiska insatser kan dock stödja hälsan under arbetslöshetsperioder. Detta framgår bland annat av studier från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). MUCF föreslår att myndigheten får en långsiktig och stabil finansiering för uppdraget att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar samt att verka för förbättrad samordning mellan relevanta aktörer på nationell nivå.

Uppdraget är skalbart och kan innefatta även ett uppdrag att utgöra nationellt kompetenscenter i frågor om unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget skulle även gynnas av ett statsbidrag som stimulerar samordning mellan de aktörer som behöver skapa effektiva samarbeten med fokus på att övervinna hinder på ungas väg till arbete eller studier.

6.1. Ett långsiktigt uppdrag att stödja lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar samt att verka för förbättrad samordning mellan relevanta aktörer på nationell nivå

6.1.1. Förslaget

MUCF föreslår att myndigheten ges ett uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar samt att verka för förbättrad samordning mellan relevanta aktörer på nationell nivå. Uppdraget kan skalas upp och innefatta ett nationellt kompetenscentrum. Inom ramen för ett utvidgat uppdrag kan myndigheten samla forskning, aktuell statistik, lärande exempel och framgångsfaktorer samt internationella erfarenheter av arbetet med målgruppen och sprida resultaten. Uppdraget bör finansieras över utgiftsområde 17, anslag 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik med 10 till 17 miljoner kronor årligen.

6.1.2. Syfte och kort motivering

De uppföljningar som myndigheten gör med kommuner och myndigheter som arbetar med frågor rörande unga som varken arbetar eller studerar visar på betydande behov av fortsatt stöd. Bland annat efterfrågas ytterligare kunskap om unga som inte tagit sig in på arbetsmarknaden och om effektiva insatser. Myndigheten föreslår en satsning med flera uppdrag som på olika sätt förväntas påverka och förbättra arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.

MUCF ser en efterfrågan på och behov av fortsatta insatser från myndigheten under längre tid. Inte minst gäller det utveckling av kunskapsöverföring mellan statliga myndigheter på lokal nivå och kommunerna. Av det slutbetänkande som lämnades av Delegationen för unga och nyanlända till arbete, Dua, (SOU 2023:7) framgår att omfattningen av samverkan för etablering av unga har minskat påtagligt sedan 2018. En bidragande orsak till detta kan, enligt betänkandet, vara avsaknaden av ett tydligt regelverk om samverkan mellan stat och kommun gällande unga. Samverkan om unga med funktionsnedsättning och samverkan om unga inom kommunernas aktivitetsansvar bedöms ske i minst utsträckning. Det är mot

denna bakgrund som Dua i sitt slutbetänkande för fram att regeringen bör överväga att ge MUCF ett långsiktigt samordnande och stödjande uppdrag när det gäller unga som varken arbetar eller studerar.

6.1.3. Uppdragets genomförande

En utmaning är att nå rätt funktioner. Ofta saknas exempelvis representanter för värden i samarbetet på lokal och regional nivå, och det är oftast ett mycket långsiktigt arbete att planera för en serie träffar med intresserade kommuner och övriga aktörer på lokal eller regional nivå. Med ett långsiktigt uppdrag skulle myndigheten under en längre period kunna finnas med som process-, metod- och kunskapsstöd för lokala aktörer i arbetet med att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar. Att MUCF ges ett långsiktigt uppdrag att ha en samordnande funktion på nationell nivå syftar till att underlätta styrning och kunskapsöverföring mellan såväl myndigheter som departement. Uppdraget avser att bidra till att stärka regeringens arbete både inom ungdomspolitiken och arbetsmarknadspolitiken samt inom integrationspolitiken avseende arbetet mot utanförskap.

6.1.4. Ett nationellt kunskapscentrum

I myndighetens dialog med kommuner och andra aktörer som arbetar för etablering av unga på arbetsmarknaden efterfrågas ofta aktuell kunskap och exempel på framgångsrika metoder. Det finns mycket kunskap som också berör unga som varken arbetar eller studerar; exempelvis om faktorer som påverkar ungas möjligheter att fullfölja sin utbildning, om funktionsnedsättningar och hälsa. Det finns också alltmer kunskap om hur myndigheter, kommuner och aktörer inom civilsamhället kan agera för att hjälpa de unga som av olika skäl inte etablerat sig på arbetsmarknaden. Ny kunskap växer fram inom forskning och genom att metoder prövas lokalt och regionalt. Det som saknas, enligt de kommuner som idag får stöd av MUCF och de myndigheter som MUCF samordnar, är en plattform för samlad kunskap inom det breda området unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten avser att, inom ramen för ett uppdrag som nationellt kompetenscentrum, bland annat utveckla och underhålla en webbplats som samlar forskning, aktuell statistik, lärande exempel och framgångsfaktorer samt internationella erfarenheter av arbetet med målgruppen. Myndigheten kan ansvara för innehållet på webbplatsen och de myndigheter som idag ingår i det nationella samordningsarbetet kring unga som varken arbetar eller studerar föreslås bidra med information och kunskap i utvecklingen och uppdateringen av webbplatsen.

6.1.5. Målgrupper

Målgruppen för stödinsatser är kommuners förvaltningschefer och strateger med ansvar för utbildnings-, social-, arbetsmarknads-, näringslivs- och fritidsfrågor. För uppdraget att samordna myndigheter på nationell nivå är målgruppen beslutsfattare och strateger vid andra myndigheter som ingår i regeringens politik riktad mot unga som varken arbetar eller studerar.

Kunskapscentrets målgrupper är beslutsfattare och personer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar på lokal, regional och nationell nivå. En samlad och tydlig kanal för kunskapsspridning i form av en webbplats kan fungera som en effektiv informationskanal även för och mellan nationella myndigheter.

6.1.6. Konsekvenser för jämställdheten

Arbetet med uppdraget bidrar till ekonomisk jämställdhet, att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

6.1.7. Konsekvenser om uppdraget ej genomförs

Bristfällig statlig samordning minskar nyttan av de enskilda insatser som riktas mot unga som varken arbetar eller studerar. Skulle insatser avseende stödet till lokala aktörer utebli medför det att lokala aktörer riskerar att mista en betydelsefull plattform för att etablera och utveckla samverkan kring de unga individer som har behov av stöd från mer än en aktör.

6.2. Ett uppdrag att fördela statsbidrag till samordnade insatser för unga som varken arbetar eller studerar

6.2.1. Förslaget

MUCF föreslår att regeringen ger myndigheten i uppdrag att fördela statsbidrag om 25 miljoner kronor till kommuner för insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Uppdraget bör finansieras över utgiftsområde 17, anslag 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken under perioden 2026–2028 med 25 miljoner kronor årligen, varav högst 1,2 miljoner kronor får användas för administrativa kostnader.

6.2.2. Syfte och kort motivering

Kommuner efterfrågar mer kunskap kring vilka insatser som är effektiva och efterfrågar även lärande exempel. MUCF ser att det både finns behov av att rikta medel till kommuner som behöver stärka sitt arbete med målgruppen samt att systematisera kunskap kring vilka insatser som är mest effektiva i att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar. För ett framgångsrikt arbete är det viktigt att kommuner gör en nulägesanalys kring målgruppen, att aktörer är eniga kring insatser och att det finns ett helhetsperspektiv kring ungas behov. Många kommuner har i nuläget begränsade ekonomiska resurser för det arbetet. Genom ett uppdrag att fördela statsbidrag kan utrymme skapas för kommuner att satsa ytterligare på ungas etablering. MUCF kan samtidigt ge ett fördjupat stöd i att utveckla arbetet utifrån kända framgångsfaktorer och ge stöttning i kommuners arbete med att planera, dokumentera, följa upp och utvärdera sina insatser.

6.2.3. Uppdragets genomförande

Insatser som syftar till att nå de grupper av unga som riskerar ett särskilt långvarigt utanförskap, så som unga med funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa, liksom unga i områden med socioekonomiska utmaningar, bör särskilt prioriteras. Ett nytt bidrag bör ha ett tydligt ungdoms-, ickediskriminerings-, jämställdhets-, barnrätts- och funktionshinderperspektiv. MUCF:s arbete med kommunträffar, metodstöd och verktyg skulle kunna vara del i stödpaketet till kommunerna som fått statsbidrag samt samordnas med möjligt stöd från den nationella stödfunktionen.

6.2.4. Målgrupper

Statsbidraget riktas till kommunala aktörer för att starta nya eller utveckla redan befintliga samverkansmodeller där kommuner, regioner, statliga myndigheter, näringslivet och det civila samhället samverkar för att stärka etableringen i arbets- och samhällslivet för unga som varken arbetar eller studerar.

6.2.5. Konsekvenser för jämställdheten

Statsbidraget bidrar till att kvinnor och män får samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete, som ger ekonomisk självständighet livet ut. Av MUCF:s statistik framgår att i åldersgruppen 16–24 år är killar och unga män överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar, medan det i åldersgruppen 25–29 år är unga kvinnor som utgör den största andelen.

6.2.6. Konsekvenser om uppdraget ej genomförs

Utan proaktiva och direkta insatser på både grupp- och individnivå befaras en negativ trend där andelen ungdomar som etableras, integreras och bidrar i samhället kommer att minska. Utan det föreslagna statsbidraget går kommuner och samordningsförbund miste om möjligheten till ekonomiskt stöd för att etablera samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar i områden med stora behov.

7. Referenser

Arbetsförmedlingen (2024). Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2024. Utveckling på arbetsmarknaden 2025–2026.

Forte (2024). Frida Jonsson. Vi vill alla samma sak, men gör saker på olika sätt - Kunskapsöversikt om insatser för unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Forte (2020). Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt. Stockholm: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Försäkringskassan (2024). Forskarrapport 2024:2 ”Att få och behålla ett arbete Hållbarhet i arbetslivet för personer med intellektuell funktionsnedsättning”.

IFAU (2021). Rapport 2021:8 ”Arbetsmarknadseffekter av konjunkturedgångar” Mattias Engdahl.

IFAU (2024). Rapport 2024:19 ”Lokala åtgärder för unga som varken arbetar eller studerar. Renate Minas och Tomas Korpi.

MUCF (2020). Ett långvarigt utanförskap- olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2021). Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2022). Nationell stödfunktion för unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2022). Utanförskap för unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga.

MUCF (2023). Stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2023). Olika villkor för etablering. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Regeringens proposition 2013/14:191. Med fokus på unga - en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande.

Skandia Idéer för livet i samarbete med Ingvar Nilsson (2012). Sociala investeringar kring barn och unga.

SFS (2010:800). Skollagen.

SOU 2018:11. Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar. Slutbetänkande av samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Nordstedts Juridik.

SOU 2023:7. På egna ben - Utvecklad samverkan för individers etablering på arbetsmarknaden. Slutbetänkande av delegationen för unga och nyanlända till arbete.